

EUGLENA

PB-PP|B-37037
BELGIE(N) - BELGIQUE

JAAR
GANG **37**
NR. **4**

Jaargang 37 nr. 4 - Driemaandelijks tijdschrift van JNM vzw - Afgiftekantoor Gent X - P 602287 - V.U. Veerle Cannoot, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent

ZOMER 2017

DRIEMAANDELIJKS NATIONAAL TIJDSCHRIFT VAN JNM

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

Je beestigste jeugdbeweging

JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste waarnemingen. We nemen zelf een zaag of schop in de hand en maken ruimte voor natuur. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kan je tijdens één van onze veertig zomerkampen in binnen- en buitenland dagenlang genieten met vrienden in de natuur. Kom zelf op ontdekking bij één van onze vijftig afdelingen in Vlaanderen en Brussel.

Lid worden

Surf naar www.jnm.be/lidworden en vul het inschrijvingsformulier in. Nieuwe leden betalen maar 5 euro.

Lid blijven

Surf naar www.jnm.be en meld je aan. Surf dan naar “**mijn gegevens**” (rechts bovenaan). 18 euro voor piep-, ini- & gewone leden, geboren in 1990 tot en met 2008 18 euro voor steunleden, geboren in 1989 of vroeger (je krijgt ook een abonnement op Euglena) 36 euro voor instellingen, bibliotheken, scholen... (je krijgt een abonnement op Euglena + Kikker)

Contacteer ons

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van 45 afdelingen uren speelplezier te bezorgen. Vul je gemeente in bovenaan op jnm.be en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling.

Op nationaal niveau wordt de werking gedragen door het hoofdbestuur. Dat zijn ongeveer 70 vrijwilligers die zich in acht werkgroepen en ploegen inzetten. Je vindt de contactgegevens van het hoofdbestuur op jnm.be/hb.

Het hoofdbestuur en de afdelingen worden ondersteund door zes personeelsleden op het nationaal secretariaat in Kortrijksepoortstraat 192 in Gent. Heb je een administratieve vraag, mail dan info@jnm.be of bel 09 223 47 81.

Werken mee aan dit nummer:

Amira Adam, Emma De Backer, Suzan Demey, Julie Detavernier, Lennert De Vroey, Jef Hendrix, Oliver Mechthold, Benjamin Meeusen, Roos Philipsen, Willem Proesmans, Simon Schowanek, Jorn Van de Velde, Anton Vandevoorde, Jakob Vandevoorde, Helena Vanrespaille, Linde Verlooy, Hans Vermeiren, Koen Wyers

Vormgeving en illustraties: Veerle Canoot en Myrthe Van Rompaey

Cover foto: Bavo Josephy

INHOUDSTAFEL

Voorwoord.....	3
Afdeling in de kijker... Kortrijk.....	4

Natuurstudie

Waarnemingstelex:	
Groenlandse walvis	7
Gelobde maanvaren.....	9
Lentevuurspin	10

Hoe Taxandria de waarnemingscontest won..	11

Uit de Bertram	14

Natuurbeheer

De Dijle and beyond.....	17

Milieu

Mythbusters - Biolandbouw deel 2	21

Zie de wind waait door de bomen.....	25

Melkskes maken	28

MIDDENKATERN

JNM-Congres ZONEVREMD
mét congresposter

Nog meer leuks

Vraag het aan.....	32

Help! Er zit een kikker op het glazen plafond...	33

Overzicht ploegen	36

Column Lennert.....	38

De piepulier.....	40

Nationaal kort.....	42

Aankondigingen.....	44

Winkel.....	46

Lidgeld hernieuwen.....	49

Contact	51

Met steun van de
Vlaamse overheid

JNM wordt steeds breder. En daarmee maak ik geen opmerking over jullie taille, maar over onze manier van werken. Meer dan vroeger trekken we jongeren aan door ze op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met de natuur en het milieu. Na een tijdje wordt hun prille interesse omgezet in echte kennis. Bij de ene gaat dit al sneller dan bij de andere. Zo ken ik een pieper die een razend pleidooi tegen auto's brengt, terwijl ik er ook een ken die wel eens probeert om een vlinder te pletten.

Ons doel is het verenigen van jongeren die interesse hebben in de natuur en het milieu. Dat jongeren die vroeger niet naar JNM zouden zijn gekomen nu wel worden aangetrokken, is dan ook alleen maar een zalige zaak. Toch houdt deze verandering ook in dat we vervellen naar een gewone jeugdbeweging met een groen tintje. En we weten allemaal dat een streepje lichtgroene verf snel verbleekt.

Onze boodschap heeft momentum. Vandaag pikken de media steeds meer thema's zoals natuur en milieu op. Mensen die ontkennen dat het klimaat opwarmt, worden stevast en terecht omschreven als wereldvreemd. Heel wat jeugdbewegingen springen daarnaast mee op de ecologische hooikar (kijk maar naar “goeien boef”). Het is nu onze taak om die drive om te zetten in actie. Hoe we dit doen? Door te zorgen dat we meer dan een streepje groene verf op onze gevel hebben.

Die dikke, lekkende, ingewerkte, groene laag olieverf kan ervoor zorgen dat we die vette teek in de huid van alle mensen blijven die het goed voor hebben met de aarde, maar niet goed weten hoe ze hun intentie moeten omzetten in daden. Enkel zo kunnen we ze besmetten met een zeer besmettelijk virus genaamd viridi morbo (de groene ziekte)*.

Een dergelijke aanpassing gaat natuurlijk niet vanzelf. Daarom dat inhoudelijke versterking een van de speerpunten is van een plan dat enkele enthousiaste JNM'ers op het congres aan jullie willen voorstellen. Andere hot topics, zoals de band tussen afdelingen en nationaal, worden ook aangepakt. Interesse in dit beestige en inhoudelijke zomercongres? Lees dan lustig verder in deze mooie Euglena.

Tot in Vremde,

Benjamin

*We moeten ons hierbij wel gedragen als een normaal vooruitziend en voorzichtig persoon (maar ook een beetje ongehoorzaam).

AFDELING IN DE KIJKER:

KORTRIJK

Beste Julie Detavernier, proficiat met je voorzitterschap dit jaar, hoe gaat het in jouw afdeling?

Hé, bedankt! Onlangs gingen we op bezoek bij een kruidenbar! Heerlijk om bij te leren over kruiden en hun 'magische' krachten. Het thema was namelijk 'de sjamanistische inwijding in de wereld van de kruiden'. Per maand proberen we 1 à 2 activiteiten per leeftijdsgroep te voorzien. Verder is de afdeling opnieuw vorm aan het krijgen. Dit jaar verliet heel wat leiding de afdeling. Ter compensatie hebben we een hoop nieuwe leiders, die hun BAC gedaan hebben. Daarom was het een beetje zoeken, maar ik voel dat we terug een leuk groepje worden en geworden zijn. Het boegbeeld van Kortrijk, Matthias Strubbe ('Matti', voor de matjes) is één van degene waar we afscheid van moesten nemen. Met deze ouwe sok verloren we niet enkel een stukje identiteit maar ook onze bron van natuurstudie-kennis.

Gelukkig kent Michiel, onze 'practical bitch' er wat van! :) Ondertussen proberen we de kloof te dichten door onszelf bij te scholen. We hebben net iets meer dan 60 leden in het totaal. Zoals bijna elke afdeling, hebben ook wij veel dolle piepers en een klein groepje megasjieke ini's. We hebben enkele leiders maar ook een paar groten.

Wie staat er jou dit jaar bij in het bestuur, en wat mogen we van hen weten?

Het Kortrijkse bestuur is een goede mix van persoonlijkheden en kwaliteiten: Michiel, onze praktische vogelliefhebber; Ellen, onze handige fantasiebevorderaarster; Ilke, onze lieve pieper-lover; Lune, onze dolenthousiaste energiekeling; Brian, die net na zijn intrede op Erasmus vertrok; en ikzelf, prettig gestoorde voorzitter. Dit is nu zowat de harde kern, eraanst hebben we nog wat bestuursleden maar ik ben hier tegen een deadline aan het schrijven. Allemaal nogal bezige bijen, dus soms is het wat

puzzelen om vergaderingen en activiteiten te plannen. Wonderlijk genoeg slagen we er toch altijd in en beleven we gekke avonturen op activiteit. Ellen is hierbij mijn rechterhand (secretaris) en Ilke mijn linkerhand (ping).

Blijkbaar moet ik ook dirty secrets meegeven over mijn mede-bestuursleden maar, sorry dat doe ik niet! Da's interne business. Je moet maar eens langskomen als je onze vreemde trekjes wil ontdekken.

Wat valt er daar te zien qua natuur- en ander (bv. vrouwelijk) schoon?

Qua natuurschoon zal ik enkele Kortrijkse parels beschrijven. De gebieden die we bezoeken zijn vaak niet groot maar destemeer gezellig en divers. Zo vond onze grote Emile ooit een bijenorchis in De Groene Long te Kuurne. In De gavers, te Harelbeke, spotten we samen de roerdomp. In Bergelen, te Gullegem, kan je vele soorten zwammen spotten tijdens de herfst. Voor wie niet buiten stad Kortrijk wil gaan,

zijn er verschillende parken waar je in verborgen hoekjes toch wel wat biodiversiteit kan waarnemen.

Helaba! Vrouwelijk schoon? Alsof mannelijk schoon niet bestaat... #gendergelijkheidenzo. Zo hebben we Michiel, met zijn nieuwe bril en intellectueel brein een aanwinst voor elke JNM'ster! De broers Pille, Emile en Guillaume, kunnen menig vrouw doen smelten met hun natuurkennis en humor. Het nieuwste mannenvlees in onze kuip heet Brian. Een liefdevolle jongeman die gitaar speelt en zo alle harten veroveren kan. Qua vrouwelijk schoon, tja tzin al prenten in Kortrik, verdimme! Ellen is wel al bezet, sorry boys! xoxo

Wanneer was de laatste Algemene Vergadering of fuif in Kortrijk? En wanneer mogen we eens op bezoek komen?

Dat was de koers/av/fuif van 2016, getrokken door de zalige drievuldigheid Matti, Marijn en Ole. Een mooier afscheidscadeau bestaat niet. Iedereen mag altijd afkomen. Check onze kalender en ga mee!

Wat is volgens jou het geheim van een goed draaiende afdeling?

Sociale cohesie! Het bestuur moet elkaar kennen buiten JNM. Een succeswens voor Marieke met het waterballetkampioenschap bijvoorbeeld. Elkaars kwaliteiten kennen en erop inspelen. Een steun en toeverlaat zijn. Het sociaal-emotionele aspect van een groep genoeg tijd en ruimte geven. 't Is een dik cliché -en die haat ik- maar, SAMEN STERK! (er zit toch altijd een beetje waarheid in clichés, daarom haat ik ze nog meer. Ze zeggen niets en tegelijk toch zoveel. Jakkas.)

Het leukste aan JNM (Krezie) Kortrijk is...

Dat we allemaal wel een hoekje af hebben. Daardoor zijn onze aankondigingen en activiteiten altijd dat tikkeltje vreemd genoeg om iedereen enthousiast te maken. Een beetje je m'en fou, een beetje je ne sais quoi, stoof het 4 minuten boven het kampvuur et voilà, Le JNM Courtrai est arrivé madames et monsieurs.

Kusjes, knuffels en likjes

Uw lieve liefste Kortrijkzaantjes <3

Foto's: JNM Kortrijk

door
Julie Detavernier

WAARNEMINGSTUUR

WAARNEMINGSTELEX 1

GROENLANDSE WALVIS

Op 31 maart werd voor de kust van Raversijde een bultrug gemeld, het dier zwom vrij dicht bij de kustlijn. Gelukkig werden er foto's genomen want op basis daarvan concludeerde men dat het om een Groenlandse walvis ging! Op één april werd het dier opnieuw waargenomen. Neen, geen aprilvis maar een echte kanjer die bijna 20 meter kan worden!

Groenlandse walvissen zwemmen het hele jaar rond in arctische wateren. De waarnemingen in de Noord-Atlantische oceaan zijn vrij beperkt, we kunnen dus echt wel zeggen dat het om een zeldzame waarneming gaat! Je kan je dus afvragen waarom in godsnaam deze arctische schoonheid in onze Noordzee zwemt. Een klaar antwoord op deze vraag is er niet.

door
Oliver Mechthold

foto: Willen Van Echelpoel

Maar doordat er voldoende foto's genomen werden, zijn er sterke vermoedens dat het om hetzelfde exemplaar gaat dat in februari 2015 gefotografeerd werd ter hoogte van St. Martins, dit was de eerste Europese waarneming. Het dier dook ook op voor de kust van Frankrijk, maar de laatste waarneming dateert van 29 mei 2016 te Noord-Ierland. Op 8 en 10 april werd het dier ook opgemerkt in Nederland. Hoogstwaarschijnlijk gaat het dus telkens om hetzelfde exemplaar.

Herkennen

Zeezoogdieren vanop het water herkennen is vaak lastig. Enkele kenmerken om een Groenlandse walvis te herkennen, zijn:

- **GROOT EN DONKER LIJF**
- **STERK ONTWIKKELDE BULT AAN HET BLAASGAT**
- **GEEN RUGVIN**

GROENLANDSE WALVIS

BALAENA MYSTICETUS

Orde	Walvisachtigen
Suborde	Baleinwalvissen
Lengte	Tot 20 meter
Gewicht	Tussen 60 en 100 ton
Voorkomen	Arctische wateren
Wereldpopulatie	Wordt geschat tussen 10 000 en 40 000 exemplaren
Voedsel	Zo goed als alles, maar ze eten het liefst roeipootkreeftjes, kril en volkreeften
Leeftijd	Een echt duidelijk cijfer is niet bekend, maar er zijn wel tamelijk wat gevallen van dieren die 100 jaar of ouder geworden zijn

Foto: Ansgar Walk

Rozegeur en maneschijn
 Tot nu toe is het hele verhaal vrij positief, jammer genoeg blijft dit niet zo. Doordat zo'n 150 personen het dier bewonderd hebben, zijn er ook tal van foto's en video's gemaakt. Op de beelden is te zien dat er rond de staart (restanten van) visnetten verstrengeld zitten. Het is niet duidelijk of het dier er effectief last van ondervindt, maar in sommige gevallen kan dit wel het duiken, en dus ook het foerageren, bemoeilijken. Tevens is op de foto's te zien dat het om een mager exemplaar gaat met beschadigde huid op de flanken en de staart.

Wist je dat?
 Nog een leuk weetje om af te sluiten. Wist je dat een Groenlandse walvis enorm oud kan worden! Er zijn gevallen bekend waarbij een dier 211(!) jaar oud is geworden.

WAARNEMINGSTELEX 2

GELOBDE MAANVAREN

Uit: Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, Prof. Dr. Otto Wilhelm Thomé (1885 - 1905)

“Varens: Sporendragende planten”. Meer wil het woordenboek niet kwijt. Wie al eens een varen zag, weet dat deze planten geen bloemen dragen. Op de bladen vind je sporenhopen, een verzameling van voortplantingscellen. Dit ogenschijnlijk saaiere voorkomen maakt ze wel eens onbekend en onbemind. Sommige plantenspotters laten ze daarom ook wel eens links liggen. Ik moet bekennen dat dit bij mij ook wel eens het geval is. Maar er zijn uitzonderingen! De gelobde maanvaren (*Botrychium lunaria*) is er daar één van. Telkens wanneer ik deze plant tegenkom, overvalt me de gedachte dat dit best wel een gestileerd plantje is!

De plant heeft slechts één blad dat opgedeeld is in twee delen: een vruchtbaar deel dat de sporen draagt en een onvruchtbaar (vegetatief) deel. Dit laatste deel geeft de plant zijn typisch uiterlijk.

De gelobde maanvaren is een soort van arme, licht zure tot kalkhoudende gronden en in België een echte zeldzaamheid! Tijdens het natuurstudiecongres kregen we dan de kans om samen met de boswachter deze soort tegen te komen in het Westhoekreservaat, een van de enige plekken in Vlaanderen

waar de gelobde maanvaren nog groeit. Hoewel we ongeveer wisten waar hij staat, was het geen sinecure om een exemplaar te vinden. Ons zoekbeeld was dan ook een groen plantje van enkele centimeters hoog. Met enkele die de soort al kenden, gingen we dan ook op onze knieën zitten om het graslandje waar hij stond te doorzoeken. Tussen de grote keverorchissen, *Dactylorhiza* orchideeën en addertongen (een gelijkaardige varen) verscheen het dan ineens: een gelobd blaadje aan een aar die wel wat weg heeft van een druivenrank. Bingo!

door
Sander Bruylants

WAARNEMINGSTELEX

3 LENTEVUURSPIN

Op zaterdag 29 april ging de NWG op excursie naar de Balinggronden in Lommel. Doel van de excursie was om de uiterst zeldzame lentevuurspin te vinden. De mannetjes van deze soort vallen op door hun felrood achterlijf met zwarte vlekken op. De vrouwtjes zijn volledig zwart en zitten meestal ingegraven in hun nestgang. De volwassen dieren zijn vooral actief in april en mei. De NWG slaagde erin om een aantal nestgangen te vinden, en een vrouwtje. Door het koude weer waren de mannetjes helaas niet actief. De volgende dag slaagde JNM Limburg er tijdens het opkikkerweekendje wel in om onder betere weersomstandigheden enkele mannetjes te vinden.

De lentespin is zowat de heilige graal voor Belgische arachnologen. Lange tijd werd gedacht dat deze spin bij ons uitgestorven was, met de laatste betrouwbare waarneming daterend uit 1896. In 2009 werd de soort echter opnieuw ontdekt op de Balinggronden. Het bleek zelfs hoogstwaarschijnlijk om de grootste populatie ter wereld te gaan! Op dat moment was helaas al beslist om dit gebied in te kleuren als industriegebied, na heel snel en onvolledig geïnventariseerd te zijn. Daardoor bleken de natuurwaarden achteraf veel groter te zijn dan eerst gedacht. Gelukkig raakt het industriegebied maar traag volgebouwd wegens een zeer lage vraag naar terreinen (blijkbaar is Lommel geen aantrekkelijke plaats om uw bedrijf neer te poten...).

door
Willem Proesmans

Toch blijft de populatie zeer ernstig bedreigd: omdat zo een leeg industrieterrein niet al te best overkomt voor investeerders heeft de gemeente Lommel er niks beter op gevonden dan het gebied vol te zetten met zonnepanelen, ondanks de gigantische ruimte die nog beschikbaar is op daken van reeds gebouwde bedrijven en andere, minder waardevolle terreinen. Aangezien lentevuurspinnen, en veel andere zeldzame insecten op de balinggronden, warmteminnende soorten zijn, zal het plaatsen van zonnepanelen de populatie nu niet meteen goed doen. Gelukkig is er al wat protest tegen dit

idee, maar of het iets zal uithalen, blijft bang afwachten. Toch blijft het gek dat natuurverenigingen algemeen gemobiliseerd worden voor het beschermen van een 12ha groot dennenbos - het zgn. 'Essersbos' - (wat uiteraard ook een heel belangrijke zaak is: als Natura2000 gebied niet meer beschermd is, is geen enkel stuk natuur nog beschermd), maar dat er amper ruchtbaarheid wordt gegeven aan het verdwijnen van een 150ha groot heidegebied met nog veel kostbaardere natuur.

foto: Damian Trzybiński

HOE TAXANDRIA DE WAARNEMINGSCONTEST WON

Net als ieder jaar organiseerde de natuurstudiewerkgroep op 22 april de waarnemingscontest. Al vijf jaar op rij was het concept zo goed als onveranderd: zo veel mogelijk soorten zien en determineren binnen de afdelingsgrenzen, op 24 uur tijd. Elk jaar is dit een groot succes, aangezien het veel afdelingen aanzet om aan natuurstudie te doen, ook afdelingen die dat normaal gezien maar zelden doen. Dit jaar besloten we het concept wat te vernieuwen. Naast het oorspronkelijke concept maakten we nu voor iedere afdeling enkele roosters met soorten van verschillende moeilijkheidsgraden. De afdelingen moesten dan zo snel en zo veel mogelijk volledige rijen of kolommen afvinken. De waarnemingsbingo was geboren!

Foto: JNM Roeselare

Een bingo maakt het voor afdelingen met wat minder natuurstudiekennis plezieriger om mee te doen. Enkele honderden soorten tikken op een dag is niet realistisch voor iedereen, maar met de bingo is de contest wat laagdrempeliger. We raden dan ook alle afdelingen aan om volgend jaar mee te doen!

Hier volgt een verslagje over hoe een bende Taxandriaanse enthousiastelingen 24 uur lang alles gaf om de waarnemingscontest - nog maar eens - te winnen. Opgelet: het hierop volgende kan soms wat veel lof voor Taxandria bevatten aangezien het werd neergepend door een trotse Taxandriaan!

Taxandria is al zo lang ik me kan herinneren een echte natuurstudie-afdeling geweest. Vogels, planten, vliegen, slakken, ... als we iets zien, moeten we weten welke soort het is. Het is dan ook niet onterecht dat we de eerste drie edities van de waarnemingscontest wonnen. Helaas hadden we daarna twee jaar van relatieve afwezigheid. Maar dit jaar waren we vastbesloten om onze vertrouwde eerste plaats terug te winnen.

Tijdens het natuurstudiecongres maakten we nog even iedereen wijs dat we maar halve moeite zouden doen omdat we de nacht ervoor naar een feestje in Turnhout zouden gaan en

waarschijnlijk de hele dag met een kater zouden rondlopen. De meesten waren er wel mee weg. Taxandria zou dus niet echt concurrentie vormen. Mis! Het feestje was er wel, maar zonder Taxandrianen. Want nog liever dan goed te gaan zuipen en dansen, winnen we een waarnemingscontest!

Vrijdag 21 april, bijna middernacht. Ik heb net 10 minuutjes geslapen en zal het daar nog lang mee moeten doen. Ik fiets door de donkere, lege straten naar de Liereman. Daar ontmoet ik de rest van de bende. Iedereen heeft veel goesting om op zoek te gaan, maar we moeten nog wachten tot de zaterdag echt begonnen is. De huismuis die voor onze neuzen

komt langsetrippeld kunnen we helaas nog niet meerekenen, eerlijk is eerlijk. We overleggen hoe we het gaan aanpakken en bekijken de bingo's die voor onze afdeling werden gemaakt. Een rijtje van de gemakkelijke bingo valt ons meteen op: alpenwatersalamander - ree - zwarte kraai - duizendblad - parapluutjesmos. Die moeten we snel kunnen halen!

Wanneer dan eindelijk de kerkklok 12 keer slaat, vliegen we erin. We zetten de nachtvlindervallen aan en gaan op bingojacht. Duizendblad staat overal, parapluutjesmos weten we staan in de buurt, een kraai weten we ergens op een nest zitten, even gaan schijnen voor reetjes en gaan

scheppen in een poeltje voor alpenwatersalamanders en bingo! Op slechts een uurtje tijd hebben we al prijs. Daarmee zijn we met grote voorsprong de eerste afdeling die een bingo te pakken krijgt. Die categorie hebben we alvast gewonnen!

Nu dat is afgehandeld kunnen we vollenbak soorten beginnen tikken. Het is nog lang niet licht, maar er is 's nachts al zo veel te vinden: zoogdieren door te schijnen, vleermuizen met de batdetector, planten met de zaklamp, insecten door te kloppen en slepen in de vegetatie, slakken en ander ongedierte onder boomstronken en onder schors... Geen tijd om stil te zitten dus, zelfs als het wat begint te regenen, gaan we onverschrokken door. Voor zonsopgang komen we terug aan bij de nachtvlindervallen om ze leeg te maken en even later beginnen de eerste vogeltjes te fluiten. Nog voor het eerste zonlicht hebben we al een lijst van bijna 300 soorten!

We zijn nu niet meer te stoppen. In de ochtendschemering springen we op onze fiets en rijden we naar andere natuurgebieden in onze afdeling. Alle planten in de berm en alle vogels die we onderweg horen, worden geroepen naar de jonge gasten die wel mee zijn met hun tijd en alles meteen kunnen invoeren op hun telefoon. Het is bijna niet bij te houden voor hen. Zo snel moeten zijn kan wel tot een foutje leiden. De volgende dag stelden we vast dat we zomaar even waarneming van een dolfin hadden in een vennetje in de Liereman. Een tuimelaar is echter naast een dolfin ook een soort waterkever. Kleine vergissing dus, maar die was al snel weer rechtgezet. Iets rijkere bossen leveren heel andere soorten op dan de arme biotopen waar onze afdeling er zoveel van heeft. Daarom passeren we eerst even langs

de doolhof om deze bossoorten even te kunnen afvinken.

Daarna zetten we onze tocht verder naar het Turnhouts Vennengebied. Hier kunnen de vogelkijkers zich uitleven. Al snel levert dat een heleboel nieuwe soorten op. We merken wel al snel dat het voor veel soorten geen ideale dag is. Het is nog vroeg op het jaar waardoor er nog heel weinig planten in bloei staan. Gelukkig kunnen we vrij veel planten vegetatief herkennen. Zo merken we dat onze kennis nog sterk is gegroeid tegenover vorig jaar. Voor insecten is het een hele koude dag. Er zijn eigenlijk nauwelijks insecten te vinden.

Gelukkig komt later de zon even kijken van tussen de wolken. Niet zo lang, dus we moeten ervan profiteren. De weinige juffers, vlinders en vliegen die ook willen profiteren van het streepje zon, passeren dan toch even in ons net.

We doen ook nog ons best om bingosoorten te verzamelen, maar dat loopt niet bijzonder vlot. Veel soorten laten zich niet zien. Er is nergens een fuut te bespeuren en alle dagpauwogen van de afdeling zitten waarschijnlijk ergens verkleumd weggestopt. Veel van onze rijtjes zijn bijna gevuld, maar er ontbreekt telkens één soort. Frustrerend! We slagen er uiteindelijk toch nog in om 2 bingo's te verzamelen.

Foto: JNM Taxandria

een tuimelaar is niet altijd een dolfin

Iedere bingo moeten we melden bij Neeltje en Hans. We krijgen de vraag terug hoe het gaat met de kater. "Van die hard natuurstudie en 300+ soorten krijgen wij geen kater", luidt ons antwoord. Ze denken dus nog steeds dat we zijn uitgegaan. 2 uur in de namiddag. Het lijkt alsof het al 8 uur 's avonds is. Om middernacht opstaan doet toch iets raars met een mens. Ook het sombere weer geeft het gevoel van een avondschemering. De meeste gewone soorten hebben we al wel gezien. Het komt er dus nog op aan naar plaatsen te gaan waar we weten dat er nog speciale soorten te vinden zijn. De lijst groeit dus trager aan in de namiddag, maar toch blijven er altijd soorten bijkomen. Het gaat zo vlot dat ons afvragen of

we kaap van de 500 niet zouden kunnen halen. Dat heeft enkel afdeling Brugge ons vorig jaar voorgedaan. Zelf zijn we daar nog nooit geraakt.

Na het Turnhouts Vennengebied volledig doorkruist te hebben, trekken we naar de stad. Op oude gebouwen, langs de spoorweg en tussen de stoeptegels vinden we heel wat soorten die niet in de natuurgebieden staan. We vinden ook een frituur, dat hebben we wel verdiend. Maar niet te lang getreuzeld, want de dag is nog niet voorbij.

We fietsen weer naar de Liereman. Die hebben we immers alleen nog maar in het donker gezien. Om 7 uur leggen we nog een streefdoel vast voor de komende 5 uur. 10 nieuwe soorten per uur lijkt ons ambitieus genoeg. Nog even vogels kijken aan de Braekeleer in de avondschemering en dan weer de nachtvlinderval aan. 's Nachts trekt de hemel plots volledig open, waardoor het heel hard afkoelt. Voor insecten is het hopeloos en de nachtvlinderval blijft dan ook verschrikkelijk leeg.

Ons doel van 50 soorten wordt daardoor plots toch niet meer mogelijk. Schijnen langs de weg zorgt nog voor een egel en een steenmarter, de laatste plantjes worden gevonden met het laatste beetje licht dat mijn lamp nog geeft en uit een poeltje halen we nog wat nieuwe waterwantsen. Ik ontdek ook hoe verschrikkelijk pijnlijk het is om gestoken te worden door een zwart bootsmannetje. Echt niet aan te raden! We blijven uiteindelijk steken op een 35-tal soorten.

Om middernacht zijn we allemaal verkleumd en stikkapot. Gelukkig mogen we eindelijk naar huis. Het is een heerlijke dag geweest, maar we zijn toch echt blij als we in ons bed liggen. Het is echter nog niet gedaan na zaterdag. Er moet nog gewerkt worden. De volgende

dag de beesten die we hebben verzameld onder de bino bekijken, foto's determineren en alle ontbrekende soorten aanvullen op waarnemingen. be. Wanneer dat allemaal achter de rug is, kunnen we eindelijk het eindresultaat zien. We verschietsen er zelf van. We hebben getwijfeld of we 500 zouden kunnen bereiken. Het zijn er maar liefst 610 geworden! We hebben onszelf en alle records van waarnemingencontesten ruim overtroffen!

Het doet als Taxandriaan deugd te zien dat we het nog altijd niet

verleerd zijn en dat de kennis en het enthousiasme zo goed worden doorgegeven naar de jongere generaties. Toegegeven, veel goede natuur in de afdeling is wel een pluspunt, maar besef goed dat we vooral gewonnen hebben dankzij de kennis en ervaring van de Taxi's. Het is gewoon een feit: Taxandria is dé natuurstudie-afdeling. Als NWG'er doet het deugd om te zien hoeveel afdelingen er enthousiast mee hebben gedaan. Ongeveer 15 afdelingen zijn die dag op pad geweest om soorten te zoeken. Volgend jaar nog meer?

Foto: JNM Roeselare

Proficiat ook voor JNM Limburg, die 550 soorten wist te vinden en voor afdeling Zottegem, waar ongeveer 400 soorten werden gezien. Proficiat ook aan afdeling Roeselare. Zij zijn de winnaars in de categorie van de meeste bingo's, met 5 volledige rijen en kolommen.

door
Jef Hendrix

Foto: JNM Roeselare

MAKKELIJK

ORANJESCHAP	WINTERJUFFE	DAARDEKOP- VLEUG	RODE HOEDMAAN	2. JUFFE WINTERBART
ALPENWATER SALAMANDER	REE	KWART- KRAAN	PARAPLUK- MOS	DUURENDBLAD
ZWARTKOP FROEBED	KEUNE SACPAANNE	QUICHE ESDOORN	FEUW	GRONTE- WIL
SPEURER	BOOM- BLAUNTJE	HEERDEKOP	QUIT	BOEKENZWAAN
ECHTE KARTELBLAD	QUONE OORWOM	QUONE TUINDAK	DAGPAUW- OOG	PARD

UIT DE BERTRAM!

Soort in de kijker: Grijze Grootoorvleermuis

Door Hans Vermeiren

Grootoorvleermuizen zijn zowat de meest aaibaare onder de vleermuizen die in ons land vertoeven. Naast de algemene gewone gootoor (*Plecotus auritus*) hebben we in België nog een tweede soort grootoor rondvliegen, de grijze grootoorvleermuis (*Plecotus austriacus*). Door zijn uitgesproken neus met knobbels vergelijk ik de gewone grootoor wel eens met een varkentje. De grijze grootoor is door zijn lange en uitgesproken neus dan weer te vergelijken met een grijze zeehond.

Ecologie

Grootoorvleermuizen worden in het algemeen beschouwd als echte bossoorten. De grijze grootoor verkiest echter vooral open landschap. Dit vertaalt zich ook duidelijk in een verschillend dieet en jachtstrategie tussen de beide soorten. De gewone grootoor vangt zijn prooi hoofdzakelijk al gleanend*, door gebruik te maken van een fluistersonar. Onderzoek van de prooiresten van grijze grootoor toont aan dat de soort meer vliegende prooien zoals spanners, langpootmuggen tot zelfs meikevers eet en nauwelijks niet vliegende insecten. Grotere prooien worden op een vaste hangplaats verorberd, deze plekken liggen dan vaak bezaaid met afgebeten vlindervleugels en dekschilden. Samen met het verschil in sonargebruik kunnen we hieruit concluderen dat beide soorten een andere niche in hetzelfde gebied kunnen invullen.

De grijze grootoor is een warmteminnende soort. In Europa vinden we twee verschillende genetische verwantschappen, die zich

* Gleaning : het van de vegetatie pulken van insecten.

Foto:
Rollin Verlinde

ook vertalen in locatiekeuze voor de kolonie. Ten Oosten van de pyreneeën vinden we de soort vooral in grote en warme zolders terug. Op het iberisch schiereiland verkiest hij dan weer meer boomholtes, waarschijnlijk heeft dit te maken met klimatologische omstandigheden & het thermofiele karakter van de soort. Grootoren zijn zeer sedinaire soorten. De afstand tussen kolonie en jachtgebied bedraagt meestal niet meer als 2,5 km het kerngebied bevindt zich meestal in de 500m rondom de kolonie.

Verspreiding *Plecotus austriacus* 2007-2017

Verspreiding

Kolonies van de grijze grootoorvleermuis zijn zeldzaam en vinden we vooral in de Kempen, waar een iets warmer klimaat heerst. Van Vlaams-Limburg is er een minder goed beeld inzake verspreiding. Mogelijks hangt de verspreiding van de soort in vlaanderen sterk samen met de bodemsamenstelling. Deze zomer willen we met de NWG deze theorie dan ook verder onderzoeken en gaan we een week lang op zoek naar kolonieplaatsen van grijze grootoor in Limburg. Hoewel de determinatie onzeker is, tonen de waarnemingen tijdens de winter aan dat de gewone grootoorvleermuis veel algemener is dan de grijze grootoorvleermuis (90% versus 10%).

Wil je deze zomer mee op zoek naar deze mysterieuze soort? Schrijf je dan als de bliksem in voor Expeditie *Plecotus austriacus*!

“Grotere prooien worden opeenvast hangplaats verorberd, deze plekken liggen dan vaak bezaaid met afgebeten vlindervleugels en dekschilden.”

De Bertram

Bertram is het tijdschrift van de Natuurstudiewerkgroep van JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu). De Natuurstudiewerkgroep verenigt JNM'ers die bezig zijn met natuurstudie, door weekendjes, excursies en soirées te organiseren en hoogstaande activiteiten bij de afdelingen te stimuleren en te ondersteunen.

De Bertram richt zich naar alle jongeren met een passie voor het op naam brengen van fauna en/of flora.

Het verschijnt enkele malen per jaar (enkel digitaal) en is terug te vinden op jnm.be/nwg. Daar kan je ook inschrijven om elke editie in je mailbox te ontvangen.

Contact: natuur@jnm.be of natuur.redacteur@jnm.be

NATUUR BEHEER

beke chillen in 't water

DE DIJLE AND BEYOND

hey,
ik ben een
roze bever

“Op enkele stukjes Antarctica na, is heel de wereld al aangeraakt door de mens”, vertelde een spreker me onlangs na een lezing. We zijn overal geweest, hebben alles beïnvloed. Maar hoe lang beïnvloeden we de natuur al? In welke mate is de natuur “natuur”? Dankzij een onderzoek van Leuvense onderzoekers, dat in Natuur.focus verscheen, kunnen we een blik werpen op deze vraag. Tijd voor een trip naar de Dijlevallei!

Doodde Bemde: een uniek gebied

Nog nooit naar de Doodde Bemde geweest? Het is een van de bekendste natuurgebieden in de Dijlevallei. Dit gebied in St-Joris-Weert, zo'n 10 kilometer van Leuven, staat om verschillende redenen bekend. Zo zitten er veel bevers, en... het is het enige gebied in Vlaanderen waar een grote rivier relatief vrij kan meanderen. In tegenstelling tot de meeste rivieren die we kennen, zal de Dijle haar loop dus kunnen verleggen.

Stel bijvoorbeeld dat bevers een boom aan de oever omknagen en dat die boom in de Dijle valt. Wanneer in de winter meer water door de rivier stroomt, zal het water rond de boom gaan. Dit is de weg van het minste weerstand. Maar, daar zit mogelijk wel iets anders dan een boom in de weg: de andere oever. De rivier trekt zich daar echter niet veel van aan en zal al snel deze oever beginnen wegeroderen. Daardoor ontstaat

een nieuwe bocht in de rivier: een meander. Daar waar de boom is omgevallen, zal het water trager stromen, waardoor de aarde in de rivier bezinkt; dit noemt men dan sediment. De bodem zal hierdoor hoger worden en na verloop van tijd de oever vormen. In de meeste rivieren zal men bomen in zo'n gevallen verwijderen. In de Dijle echter niet, wat de rivier een veel natuurlijker uiterlijk geeft, wat de Doodde Bemde zo cool maakt.

Onderzoek in het Dijlebekken

Maar is dit nu eigenlijk zo natuurlijk? Enkele geografen van de KU Leuven probeerden hier een antwoord op te formuleren en dat blijkt zowel verrassend als logisch. Hoe gingen ze tewerk? Doorheen heel het Dijlebekken namen ze bodemstalen. Doorheen de jaren zette de rivier verschillende lagen af. Daarnaast onderzochten ze de bodems ook op pollen. Dit zijn stuifmeelkorrels die in het sediment zitten en nog

herkenbaar zijn. Hieruit kunnen we afleiden welke planten toen in de vallei groeiden. Al deze stalen gaan terug tot het einde van de laatste ijstijd, 11.500 jaar geleden, toen het huidige geologisch tijdperk aanving: het Holoceen.

De bodemstalen leverden 2 interessante resultaten op. Eerst en vooral kan men duidelijk zien in welke omstandigheden het sediment afgezet is. Onderaan zat er overal een grote laag (zo'n 2 à 3 meter, afhankelijk van de locatie) met veel organisch materiaal, veen. Dit betekent dat het water traag en sterk verspreid stroomde en dat er veel planten waren, die vervolgens afstierven en het organisch materiaal vormden. In deze omstandigheden was er geen eenduidige rivier, maar eerder een moerasvlakte waarin overal kleine stroompjes sijpelden, zoals op de figuur te zien is.

1

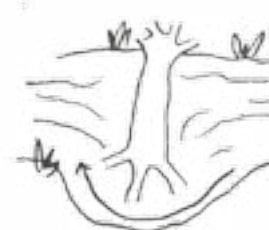
2

3

4

In de laag erboven, vanaf zo'n 2000 v. Chr. vindt men veel meer overstromingssedimenten terug en sedimenten die in de bedding zelf zijn afgezet. Dit betekent dat er toen effectief een rivier stroomde. Later, in lagen uit de vroege middeleeuwen, vindt men opnieuw wat veen, maar dan vooral afgezet door overstromingen.

Die gegevens combineerde men met nieuwe metingen en modellen: de hoeveelheid erosie van op de hellingen die in de riviervallei afgezet is. Hieruit concludeerde men dat vanaf 2000 v. Chr. de erosie sterk toenam.

Als laatste zijn er de pollen. Zoals hierboven vermeld, was de Dijlevallei ooit een moerasvlakte, wat ook deze pollenanalyse bevestigt. De vallei bleek vroeger een elzenbroekbos. Tegenwoordig is dit type natuur zo zeldzaam dat, als het voorkomt, men het bijna zeker wil beschermen. Vanaf 2000 v.Chr. is er echter

een duidelijke kentering zichtbaar: meer en meer kruiden en grassen, en iets later zelfs granen, komen voor in de buurt van de Dijle. Waar de hoeveelheid elen in 2000 v.Chr. nog 80% van de hoeveelheid planten bedroeg, is dit in de Romeinse periode slechts 20% geworden.

Menselijke impact

De oorspronkelijke, natuurlijke toestand van de Dijlevallei is een moerasvlakte zonder duidelijke rivier, die overheerst wordt door elzen en andere bomen die goed bestand zijn tegen water. Vanaf 2000 v. Chr. was er echter een nieuwe speler die de natuur naar zijn hand zette: de mens. Die had plaats nodig voor zijn dorpen, voor zijn landbouw en begon bomen te kappen. Daardoor werd de bodem op de heuvels plots veel minder goed vastgehouden, met erosie als gevolg. Hierdoor bereikte veel meer aarde de rivier, waardoor die drastisch veranderde: de kleinste stroompjes slibden dicht en het water concentreerde

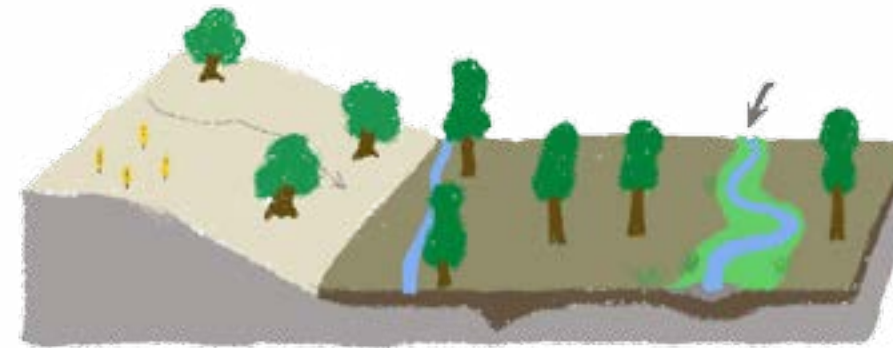
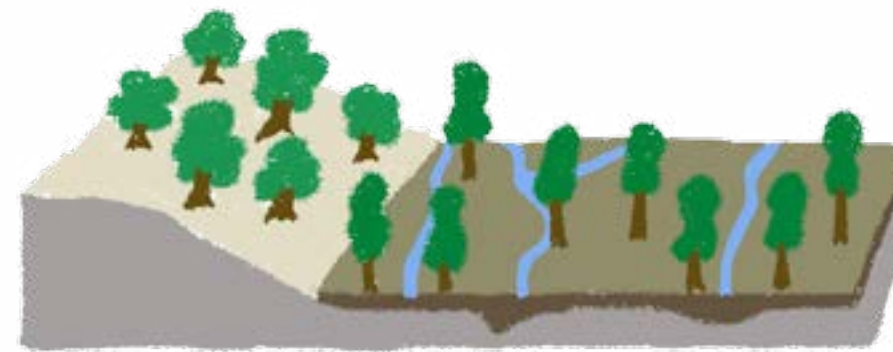
zich in één bedding, met af en toe overstromingen. Zo gaat het tot vandaag, al is het effect niet altijd even sterk geweest.

Een ander voorbeeld, dat voorlopig nog maar een hypothese is, is de impact van de mens op de Sahara. Deze woestijn was aan het begin van het Holoceen (zie je het verband?) veel rijker aan water en vegetatie. Tot nu toe nam men aan dat deze verandering veroorzaakt werd door de warmere temperaturen na de laatste ijstijd, maar nu vraagt men zich af of de mens er ook niet een hand in had. Door de opmars van landbouw moest men immers ook hier bos kappen en plaats maken.

Door dit op grote schaal te doen, verandert zelfs het neerslagpatroon (een truc die men overigens ook toepast om op drogere locaties terug regen te krijgen: bomen planten). Men vermoedt dat hierdoor de regen verschoof naar het noorden of zuiden, waardoor het op deze breedtegraad droger werd. Om te onderzoeken wanneer en hoe dit verliep zal men bodemstalen nemen op locaties waar vroeger meren waren en hierop, zoals men ook in de Dijlevallei deed, pollenanalyses uitvoeren. Ik ben benieuwd wat de bevindingen zullen zijn.

De komende jaren zal wel meer van dit onderzoek gebeuren. Bereid je dus maar voor: we hebben als mens al een ongekende invloed op onze planeet gehad. Tijd voor het Antropoceen?

door
Jorn Van de Velde

Meer dan cool

Het koele meanderende water van de Dijle geeft de Dooie Bemde niet alleen een 'natuurlijk' uiterlijk, het beschermt Leuven ook. Doordat de Dijle in dit gebied meandert, is de effectieve lengte van de rivier langer dan in de gemiddelde rivier die over zo'n afstand zou lopen. Daarnaast kan de rivier ook overstromen; het water kan zich verspreiden over het natuurgebied. Deze twee eigenschappen zorgen ervoor dat het water hier veel trager gaat stromen. Hierdoor zal het langer duren vooraleer Leuven bereikt wordt in het geval van hoge regenval, en zal er minder water in één keer de stad bereiken. Kortom: natuur en overstromingsbescherming, twee eigenschappen die mooi gecombineerd worden.

Antropoceen

Wil je indruk proberen maken op een geolo(o)g(e)? Antropoceen is een van de belangrijkste discussiepunten op dit moment. Het is de term voor een mogelijk nieuwe geologische periode, die gekenmerkt wordt door de onuitwisbare indruk van de mens op de planeet. Dit zorgt voor veel discussie, omdat dit de eerste geologische periode zou kunnen zijn die begonnen is toen mensen die hem vast legden al leefden: de jaren '50 worden geopperd als startpunt.

Erosie

Erosie is het proces waarbij bodem verloren gaat. Door wind of water, zoals in dit artikel, worden bodemdeeltjes losgewrikt, en later ergens anders afgezet. Dat kan enkele meters verderop zijn, maar het kan ook over honderden kilometers gaan. Dit is een zeer belangrijk gegeven, niet enkel bij rivieren, maar bijvoorbeeld ook op akkers in heuvelgebieden, waar regeneratie kan zorgen voor een verlies aan vruchtbare grond.

MYTHBUSTERS

BIOLANDBOUW - DEEL 2

In de vorige Euglena kon je lezen hoe biologische landbouwers omgaan met pesticiden en maakten we je wat wijzer over de relatie tussen biolandbouw en een eerlijke prijs voor landbouwproducten.

Deze keer gaan we dieper in op de vraag of biologische producten beter zijn voor de gezondheid en kijken we hoe de bioboer denkt over organische mest.

MYTHBUSTER

BIOLOGISCHE PRODUCTEN ZIJN BETER VOOR DE GEZONDHEID

Fout. Je hoeft je niet ongerust te maken. Klassieke producten zijn even gezond als biologische. Deze mythe is waarschijnlijk ontstaan omdat mensen geloven dat biologische landbouw geen pesticiden gebruikt of dat natuurlijke stoffen gezonder zijn dan synthetische. Die ideeën kloppen niet noodzakelijk.

Helena is masterstudent bio-ingenieur in de landbouw. Simon is doctoraatsstudent in de ecologie. Samen gaan ze in deze reeks op zoek naar wat duurzame landbouw eigenlijk inhoudt en proberen ze enkele veel voorkomende mythes over landbouw te ontkrachten.

door
Helena Vanrespaille en Simon Schowanek

EU waakt als een goede huisvader

Wetenschappers voerden al veel testen uit om na te gaan of biologische producten minder schadelijke stoffen bevatten dan klassieke producten. Wat blijkt? Alle producten die je in Europa kan kopen zijn gezond (behalve frietjes en chocola, omdat die te veel vet bevatten, maar die zijn dan weer kei-lekker). De Europese Unie is extreem streng voor het gebruik van pesticiden. Voor een pesticide op de markt komt, moet het bedrijf proeven doen om de menselijke toxiciteit, de milieutoxiciteit (acuut en chronisch) en de omzetting en afbraaksnelheid te meten. Die proeven worden samengevat in een rapport van meer dan 2000 pagina's dat wordt beoordeeld door het EFSA (European Food Safety Authority). Een product wordt pas aanvaard door de EU als het gebruikt kan worden bij een dosis die minstens 100 keer lager is dan de laagste toxische dosis. Daar bovenop vraagt de EU landbouwers om de laagst mogelijke dosis te gebruiken [1], waardoor de concentratie vaak tot 300 keer lager is dan de laagste toxische dosis (in tegenstelling tot de VS, waar enkel de 100 keer lagere dosis wordt gebruikt).

Alle residuen op landbouwproducten zijn dus veilig om op te eten. Wist je trouwens dat de EU een ietsiepietsie minder streng is voor biologische producten? Maar nog altijd streng genoeg om ook de veiligheid van biovoeding te garanderen :-). Als er toch problemen opduiken, door bijvoorbeeld een bacterie op voeding, dan worden die bepaalde probleemproducten uit de winkelrekken gehaald via tracerings [2]. Europa zoekt dan uit bij welk bedrijf en in welke batch het probleem zit en haalt enkel producten van dit bedrijf uit de winkelrekken.

Conclusie: Je hoeft je geen zorgen te maken over pesticiden, je kan op beide oren slapen dankzij de EU. Gezond eten doe je met een juist eetpatroon: meer groentjes, minder vet. En niets opeten dat slecht geworden is.

Dierlijke productie weegt zwaarder

Bij dierlijke producten is er wel een verschil. Bij conventionele dierlijke productie wordt nog steeds teveel antibiotica gebruikt, hoewel men er aan werkt om het gebruik te verminderen [2].

MILIEU

Door overgebruik bestaat het gevaar dat bacteriën resistentie tegen antibiotica ontwikkelen. Zo kan het dat sommige antibiotica hun werking tegen dierlijke ziekteverwekkers verliezen waardoor boeren in de toekomst geen of minder middelen ter beschikking hebben om hun zieke dieren te genezen.

Er bestaat ook een gevaar dat menselijke ziekteverwekkers resistentie ontwikkelen door antibiotica-resten in de producten die we eten, waardoor onze antibiotica hun werking tegen bepaalde ziektes verliezen. Echter, het risico op resistentievorming door dierproductie is kleiner dan het risico bij het gebruik van antibiotica in de geneeskunde.

Dus om het gevaar op resistentievorming in te dijken moet zowel het gebruik binnen de geneeskunde als het gebruik bij dierlijke productie naar omlaag [3]. Als je op je eentje beslist om enkel vlees met minder antibiotica te eten, zal dat niet veel helpen tegen resistentievorming. De concentraties in al ons vlees moeten verder naar omlaag.

Bioboer Koen Wyers reageert

Gezondheid is zowat de meest voorkomende reden bij bioconsumenten om biologische voeding te kopen. De sector kan er dus niet omheen en speelt bio ook uit als de gezondste optie. Toch is de wetenschappelijke wereld het er niet over eens of dit ook daadwerkelijk klopt. Sommigen beweren dat biogroenten meer vitamines en andere belangrijke stoffen bevatten en bovendien ook meer smaak. Andere studies beweren dan weer dat er geen verschil bestaat. Pesticidenresidu's zouden onschadelijk zijn, gangbare groenten veiliger. Om eerlijk te zijn was het gezondheidsaspect voor mezelf nooit echt een drijfveer om bio te kopen. Ik ben in dat opzicht dan misschien ook niet de beste pleitbezorger voor het gezondheidsaspect van bio. Maar toch, hoe meer ik erover nadenk en lees, en hoe vaker ik gangbare boeren aan het werk zie met pesticiden, hoe meer ik me vragen begin te stellen bij het gezondheidsaspect van gangbare voeding. Ik ben er van overtuigd dat wie de risico's wil beperken best voor bio kiest. Soms worden er ook minieme pesticidenresidu's gevonden op biovoeding. Meestal zijn deze dan overgewaaid van een gangbare boer. Vaak worden de residu's gecontroleerd en durft men in zeldzame gevallen al eens een loopje te nemen met de biowetgeving. Maar in de gangbare sector zijn de cijfers toch nog steeds van een andere grootteorde. Het federaal voedselagentschap vond in 2013 in 68 procent van de stalen van gangbare voeding pesticidenresidu's terug. In drie procent van die gevallen ging het om een overschrijding van de veilige norm. Dat wil zeggen dat je bij de aankoop van gangbare groenten en fruit drie procent kans hebt om voeding te kopen met een pesticidenresidu dat de veilige norm overschrijdt. In de biologische stalen werden geen residu's teruggevonden. Ik zou zeggen: beslis vooral zelf

MYTHBUSTER

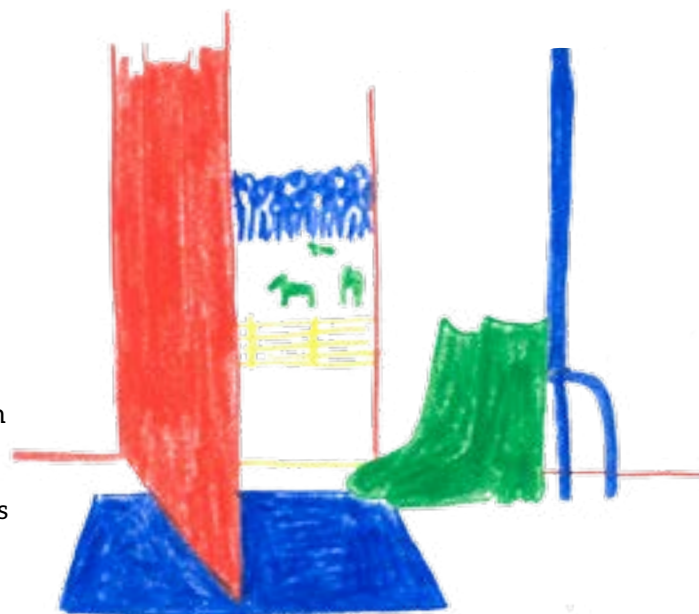
BIOLANDBANDBOUW GEBRUIKT ENKEL ORGANISCHE MEST

Juist. Bioboeren gebruiken geen synthetische meststoffen, wel kaka uit de achterend van een koe, kip of varken, eventueel vermengd met plantaardige resten, zoals stro. Het gebruik van organische mest heeft zowel voor- als nadelen.

Voordelen van organische mest

De organische mest, vermengd met plantaardige resten, wordt in de bodem door micro-organismen omgezet tot opneembare nutriënten en organische stof, ook wel humus genoemd. Door organische bemesting toe te passen, nemen onze landbouwbodems meer koolstof op. Zo komt er minder CO₂ in de atmosfeer terecht en warmt de aarde minder snel op [3]. Dat is niet het enige voordeel van organische meststof,

het verbetert ook de bodemkwaliteit. Een bodem met veel organische stof heeft meer poriën en gedraagt zich als een spons. Hij kan veel water opnemen en toch nog lucht bevatten. Door die eigenschappen van de bodem hebben planten nog voldoende vocht tijdens droogte en nog voldoende lucht tijdens natte periodes [4].

Nadelen van organische mest

Er zijn echter ook nadelen verbonden aan organische mest. De samenstelling van organische mest is variabel: de hoeveelheid fosfaat (P) en stikstof (N) is nogal afhankelijk van welke diersoort de mest produceerde (kippenmest bevat vb. veel ammoniak, een vorm van stikstof) en wat het dier gegeten heeft (eiwitrijke voeders geven meer stikstof). Chemische meststoffen daarentegen bevatten altijd exact de hoeveelheid stikstof en fosfaat die op de verpakking staat. Op het eerste zicht zou je denken dat wat variatie niet erg is, maar het zorgt vaak voor problemen. Zo bevatten Vlaamse bodems zeer veel fosfaat door overbemesting in het verleden. Ze zijn verzadigd. Als een boer nu nog fosfaat op zijn akker gooit, wordt die niet opgenomen door de bodem (want die zit al vol), maar sijpelt die bij de eerste regen door naar nabijgelegen grachten en riviers, waar fosfaat dan weer problemen met algenbloei veroorzaakt etc... Om die redenen is het op sommige plaatsen verboden

om nog organische mest te gebruiken, omdat mest altijd fosfaat bevat en het moeilijk te voorspellen is hoeveel er juist in zit. Als alternatief kan de boer wel synthetische meststoffen gebruiken die geen of zeer weinig fosfaat bevatten [4].

Een tweede nadeel van organische mest is dat een boer moeilijk kan regelen hoe snel nutriënten vrijkomen in de bodem. Het hangt af van het weer, de bodemorganismen en de samenstelling van de bodem: klei, leem of zand. Bij chemische meststoffen is dat beter te controleren: beetje bij beetje of allemaal tegelijkertijd. Daarvoor hebben de fabrikanten allerlei technieken gevonden om snelle of trage vrijgave van nutriënten te garanderen en komen de nutriënten vrij op het moment dat planten ze nodig hebben. Granen bijvoorbeeld hebben enkel in het begin van het seizoen stikstof nodig, terwijl wortelen het hele seizoen lang nutriënten vragen. Wanneer nutriënten vrijkomen op momenten dat planten ze niet

nodig hebben, gebeurt er iets anders mee en verdwijnen ze in het milieu [4]. De nutriënten lekken door naar het water, waar ze vervuilen zijn. Of stikstof wordt door bodem-organismen omgezet in nitraat, dat nitraat gaat de lucht in en slaat weer neer in het naburige natuurgebied, wat slecht is voor de biodiversiteit.

Nog een ander nadeel van organische mest is dat het nat is, waardoor het geurhinder veroorzaakt en hoge transportkosten heeft. Synthetische mest is meestal droog en licht, dus makkelijker vervoerbaar. Daartegenover staat dan weer dat de productie van kunstmest enorm veel energie vraagt en dat er in onze regio, Vlaanderen en Nederland, enorm veel mest ter beschikking is door onze intensieve dierproductie. Je kan je afvragen of het dan wel zinnig is om toch kunstmest te blijven gebruiken, maar eigenlijk ligt het probleem vooral bij de dierproductie die te sterk geconcentreerd is in één regio.

Bioboer Koen Wyers reageert

Simon en Helena noemden zelf al twee belangrijke voordelen van organische mest: er wordt koolstof opgeslagen in de bodem waardoor er minder CO₂ vrijkomt in de atmosfeer en het bevordert de bodemstructuur. Maar er is veel meer. De bodem kan beter water opnemen en vasthouden tijdens droge periodes, die steeds vaker voorkomen, en wordt ook weerbaarder tegen wateroverlast, wat belangrijk is in erosiegevoelige regio's. De bodem slemp minder dicht, ademt beter en bovendien komt organische mest ook de humusopbouw en het bodemleven ten goede.

Nog beter voor het bodemleven is het gebruik van compost omdat het rijker is aan microbieel leven en schimmels. Compost en bodemleven zijn erg belangrijke begrippen in de biolandbouw. Beiden zijn onlosmakelijk verbonden. Compost draagt niet alleen bij aan het bodemleven, het bodemleven is ook onontbeerlijk om de compost om te zetten in bruikbare elementen voor de plant.

Wat is bodemleven?

Het bodemleven bestaat uit schimmels, bacteriën en grotere organismen. Regenwormen maken 15 procent uit van het bodemleven. Een goed grasland kan tot 100 wormen per vierkante meter bevatten, dat komt neer op een ton wormen per hectare. Het bodemleven is erg belangrijk bij de afbraak van organische mest en verhoogt de weerstand van de bodem.

Een rijk bodemleven duidt op een stabiel systeem waarbij de bodembiodiversiteit in evenwicht is. Ziektes krijgen minder kans omdat er ook ziekteonderdrukkers actief zijn in een gezonde bodem. Naast de ontelbare bacteriën en schimmels zijn regenwormen zowat de meest zichtbare exponenten van een rijkelijk, gezond bodemleven. Met hun gangen zorgen ze voor de beluchting van de bodem waardoor planten beter en dieper kunnen wortelen. Andere organismen gebruiken de gangen dan weer om zich te kunnen verplaatsen. Bovendien brengen regenwormen via hun uitwerpselen grove stukken organische materiaal dieper in de grond. De uitwerpselen van de wormen worden verder afgebroken door bacteriën en schimmels. Als de wormen en bacteriën sterven komen ze als nutriënten vrij voor de plant.

Synthetische meststoffen daarentegen stimuleren noch het bodemleven, noch de organische stofopbouw. De productie van kunstmest vergt ongeziene hoeveelheden aardgas en daarbovenop komt nog de uitstoot van het transport. Terwijl gangbare boeren vooral rekenen hoeveel stikstof, fosfor en kalium de plant nodig heeft en de bodem daarbij herleiden tot een substraat, proberen bioboeren daarnaast op een duurzame manier om te gaan met de bodem.

De nadelen van organische mest wegen voor mij dan ook niet op tegen de voordelen. In de biolandbouw zijn de normen voor stikstof sowieso al strenger dan in de gangbare landbouw waar er kwistig met kunstmest wordt gestrooid. Want wederom lijkt de theorie me rooskleuriger dan de gangbare praktijk: er wordt niet al te nauw gerekend met de kunstmesthoeveelheden. Stalen nemen van organische mest zodat de stofinhoud bepaald kan worden en er niet te veel bemest wordt, lijkt me een mooie manier om uitspoeling te vermijden.

Wat is composteren?
Composteren is een proces waarbij allerlei micro-organismen, wormen en schimmels organisch materiaal afbreken. Bij dat proces komt er veel warmte vrij. Het eindproduct, de compost, is een kruimelige, voedzame, vochthoudende humus.

Het allerbelangrijkste is misschien wel om de kringlopen te sluiten. De gangbare visie lijkt me te veel eenrichtingsverkeer: voedingsstoffen aan een plant geven om die plant te kunnen oogsten. Maar de voeding die de plant nodig heeft wordt bijna nooit op de boerderij zelf geproduceerd, noch worden de reststromen die de plant nodig heeft verwerkt tot nieuwe voeding. In de biologische sector probeert men zoveel mogelijk op het bedrijf zelf te produceren en te recupereren. Een gemengde boerderij met zowel dieren als groenten of fruit is de beste manier om kringlopen te sluiten. De dieren leveren mest, de planten kunnen profiteren van die mest en de plantenresten kunnen dienen als voeding voor de dieren. Transport van mest wordt overbodig en melk en vlees worden duurzamer door het recyclen van afvalproducten die als voeding kunnen dienen. Onze huidige, industriële landbouwsector is te gespecialiseerd waardoor het ene bedrijf mestvarkens houdt en het andere groenten kweekt. De eiwitten voor de mestvarkens worden vanuit Brazilië aangevoerd in de vorm van soja om onze massale vleesconsumptie te bevredigen. Een dergelijk systeem is volledig uit balans. We zullen minder maar beter vlees moeten eten en onze voedselproductie terug in evenwicht brengen. Dat kan door melk- en vleesproductie te combineren met de productie van organische mest die kan dienen als plantenvoeding en de bodem verrijkt. Na de oogst van groenten kunnen plantenresten dienen als voeding voor de dieren en zo is de cirkel rond.

Landbouw, een kwestie van belang

Zoals je merkt in deze mythbusts, ligt landbouw op het kruispunt van mens, economie en natuur. Landbouw is de voedingsbron van de beschaving (zonder landbouw geen journalisten, dokters, ingenieurs, muzikanten of studenten) en een zeer belangrijke schakel in de ontwikkeling van een land.

Landbouw bevindt zich midden in het milieu en beïnvloedt het landschap en de biodiversiteit enorm. Dat alles maakt landbouw vaak een pijnpunt in de politiek, maar ook zó interessant. Als je wat vaker de actualiteit rond landbouw wilt volgen, surf je best eens naar Vilt.be. Ben je geïnteresseerd in de technische aspecten van landbouw? Probeer eens GroenKennissen.nl.

In het volgende nummer zijn we al bij de derde en laatste Mythbusters: biolandbouw aanbeld. We kijken dan dieper naar de relatie tussen biolandbouw en biodiversiteit.

Bronnen

- [1] European communities (2008). New rules on pesticide residues in food. http://ec.europa.eu/food/plant/docs/pesticides_mrl_legis_factsheet_en.pdf
- [2] Vilt (2016). Veehouderij hervat dalende trend antibioticagebruik <http://www.vilt.be/veehouderij-hervat-dalende-trend-antibioticagebruik>
- [3] Vilt (2013). "De hele keten moet duurzaam omgaan met antibiotica" http://www.vilt.be/De_hele_keten_moet_duurzaam_omgaan_met_antibiotica
- [4] Vlaanderen departement leefmilieu, natuur en energie (2014). Organische stof in de bodem: sleutel tot bodemvruchtbaarheid. <http://ebl.vlaanderen.be/publications/documents/66916>

ZIE DE WIND WAAIT DOOR DE BOMEN

NIMBY en haar zusje NIVEA. Het zijn niet de vrouwen van Don Quichot en Sancho Panza, toch hoor je ze vaak vallen als het gaat over vechten tegen windmolens. Het Not-In-My-Back-Yard-principe (of in het Nederlands vertaald naar: Niet-In-Voor-En-Achtertuin) verwijst naar mensen die graag gebruik willen maken van groene energie, maar toch liever geen windmolen in de buurt willen. Hoewel windmolens een belangrijke rol spelen in de energietransitie, stuiten ze nogal vaak op lokaal verzet. Informeren en betrekken zijn de kernwoorden naar meer windenergie, want helaas staan mensen maar al te vaak weigerachtig tegenover windmolens nog voor ze de impact kennen. Op 10 april bezochten we een windmolen en hoorden we van Jan Schouppe (EDF Luminus) waar we in Vlaanderen allemaal rekening mee moeten houden als we een geschikt plekje zoeken voor een windmolen.

Slagschaduw

Stel je voor dat je dit artikel leest en er valt continu geen schaduw en dan weer wel schaduw en dan weer geen schaduw op je blad. Je zou er horendol van worden. Daarom gelden er strikte (om niet te zeggen ijzerstreng) regels over slagschaduw. Maximum acht uur per huis per jaar! De positie van de zon wordt gecombineerd met een huizenplan om een kalender op te stellen wanneer er allemaal kans is op slagschaduw. Wanneer de zonnensensoren op de windmolen detecteren dat het zonlicht sterk genoeg is voor schaduwvorming en als er volgens de kalender mogelijks slagschaduw op een huis valt, dan wordt de windmolen automatisch stilgelegd.

door

**Anton Vandevoorde en
Hans Vermeiren**

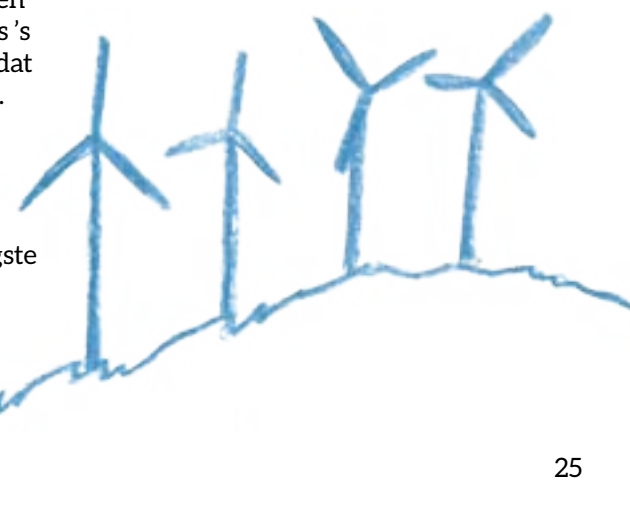
Geluid

Strikte normen zijn er ook voor geluid. De normen zijn strenger voor woongebieden en tijdens de avond en de nacht. In de buurt van een snelweg of industrie kan je het geluid van een windmolen vaak zelfs niet onderscheiden. Nog voor een windmolen gebouwd wordt, moet berekend worden of de strenge geluidsnormen wel kunnen gehaald worden. Verschillende worst case aannames zorgen ervoor dat dit goed voorspeld wordt. Het geluid wordt berekend alsof de windmolen altijd op volle toeren draait en de wind net in de richting van de onderzochte woning of het gebied zit. Zelfs als er meerdere windmolens staan, dan wordt er uitgegaan van twee windvlagen die allebei naar het huis gericht zijn.

Door allerlei technische verbeteringen zijn nieuwe windturbines ook stiller dan hun oudere voorgangers. Ze hebben een speciale omgeplooid tip of haaiantanden om geluid te voorkomen. Als er geen technische oplossingen zijn, dan moeten windmolens 's nachts wat trager draaien zodat ze minder geluid produceren. Hoewel er dan ook minder groene stroom gemaakt wordt, valt zo'n maatregel al bij al nog mee. Ze moet enkel toegepast worden bij de hoogste windsnelheden.

Hoe groot zijn windmolens?

De turbinebouwers spreken over de tiphoogte en de mast- of ashoogte. De tiphoogte is de hoogte van de windmolen met de wiek omhoog. Het is het hoogste punt van de windmolen. De masthoogte is de hoogte van de vaste mast. Op de mast wordt de gondel gebouwd, waarop de bewegende wieken gemonteerd worden. Windmolens die we vandaag langs snelwegen en in de industrie zien, hebben een tiphoogte tot 150 meter. Nieuwe windturbines hebben een tiphoogte tot 200 meter. Ze produceren meer en beter groene stroom en hebben in verhouding een lagere impact op hun omgeving.

Natuur

Ook met omliggende natuur moet rekening gehouden worden. Europees beschermde gebieden (Natura2000), Vlaams beschermde gebieden (VEN/IVON) en andere natuurgebieden worden in kaart gebracht en tellingen van vogels dienen in rekening gebracht te worden.

Als extreem voorbeeld haalde Jan Schouppe het Windproject Maatheide (Lommel) aan. De zone heeft een sterk windklimaat en woningen zijn afwezig, maar de geplande windmolens staan er op een slaaptrekroute voor meeuwen en een route van de seizoenstrek. Daarom zijn er de voorbije jaren verschillende onafhankelijke onderzoeken uitgevoerd door natuurkundigen. Om op deze locatie groene stroom te kunnen produceren, werden de 16 geplande windmolens gereduceerd tot 7. De windturbines worden op rijen gezet, parallel met de seizoenstrek, zodat geen barrière-effect optreedt en aanvaring zoveel mogelijk voorkomen wordt. In de winter, tijdens de slaaptrek van de meeuwen, zouden de windmolens 's ochtend en 's

avond -tijdens tot 7% van de tijd stilstaan. Het is niet uit te sluiten dat er toch een meeuw geraakt wordt (die kans wordt zelfs vooraf berekend), maar er zou geen impact zijn op de populatie. De impact blijkt goed aanvaardbaar volgens de geldende normen voor windturbines en vogels, maar sommige vogelaars blijven principieel gekant tegen het project zolang er een kans bestaat dat een vogel wordt geraakt. Ook met vleermuizen moet rekening gehouden worden, bij twee van de windmolens in Melle-Wetteren, waar de JNM op bezoek ging, staan momenteel batdetectoren geïnstalleerd om de impact op vleermuizen in kaart te brengen (zie kader). Voor de nieuw geplande windturbines aan de overzijde van de snelweg onderzoeken EDF Luminus en de natuurverenigingen zelfs of een stopsysteem kan geïnstalleerd worden. Het systeem moet er voor zorgen dat de windmolen stilvalt als er veel vleermuizen passeren. Dit is echter nog maar een pilootproject, de windmolens in Wetteren zijn de eerste met batdetectoren. Als goede detectoren en stopsystemen

ontworpen worden, dan ontstaan extra mogelijkheden voor windmolens in de buurt van natuur en kunnen huidige problemen voorkomen worden.

Vooraleer een windmolen kan gebouwd worden, moet een vergunning bekomen worden. Als een vergunning voor een nieuwe windmolen wordt aangevraagd, dan wordt door het Agentschap Natuur en Bos (ANB) een advies opgesteld om de impact op de omliggende natuur te kwantificeren. Momenteel zijn deze adviezen vaak niet genoeg op elkaar afgestemd en wordt de impact daardoor niet gelijk afgemeten. Daarom is de Vleermuizenwerkgroep vragende partij voor een systeem dat deze adviezen stroomlijnt. Duidelijke communicatie en het implementeren van doordachte stopsystemen kunnen de vaak veel te lange aansleep van een vergunningsaanvraag inkorten.

Waarom draait een windmolen en hoe leg je die stil?

Een windmolen werkt op een gelijkaardige manier als een vliegtuig. De wind die recht op de kop blaast, wordt door de vorm van de wieken, langs een kant over de wieken geleid. De andere kant vangt geen wind. Uit de lessen fysica weten we dat hoe hoger de snelheid, hoe lager de luchtdruk. Het hogedrukgebied duwt de wieken in de richting van het lagedrukgebied en de windmolen draait. Als de wieken een klein beetje gekanteld worden, komt de windmolen al snel tot quasi stilstand. De laatste stuiptrekkingen van de wieken worden gefnuikt met een schijfrem.

Veiligheid

Verder speelt veiligheid nog een belangrijke rol bij de keuze van een windmolenlocatie. Wanneer een windmolen wordt ingeplant worden alle mogelijke ongevallen onderzocht. Wat als de windmolen pardoes omvalt? Wat als er een wiek zou afbreken? Hoe kleine de kansen ook zijn, elk scenario wordt onderzocht. Pas wanneer een windturbine voldoet aan de strengste normen, dezelfde normen als deze die gelden voor grote chemische bedrijven, is een locatie aanvaardbaar.

Waarom niet alle windmolens op zee zetten?

De kostprijs voor een windmolen op zee is gemiddeld drie keer hoger dan een windmolen op land. De aansluiting kost meer, het bouwen is moeilijker en het onderhoud is ook geen sinecure. Niet enkel de economische kost is hoger, maar ook de ecologische. Een windmolen op land heeft gemiddeld na een jaar zijn CO2-kost* teruggewonnen, maar naarmate de technologie verbetert zal dit nog lager worden. Onderzoek naar vervangbare onderdelen en windmolens die langer meegaan is volop bezig.

*Dit betekent dat de bouw van een windmolen ongeveer een jaar aan energie kost

Eind september 2014 werden er een viertal vleermuizenslachtoffers rondom de turbines van Melle-Wetteren gevonden. Hiervoor werd de exploitant in gebreke gesteld en vanuit deze vervelende situatie is de vleermuizenwerkgroep in gesprek getreden met de uitbater. De vergunde turbines zijn momenteel uitgerust met detectoren die de activiteit van vleermuizen rondom vastleggen. In de toekomst dient een stopsysteem geïmplementeerd te worden dat zowel met klimatologische omstandigheden als periodes van waargenomen activiteit rekening houdt. Dit is spijtig genoeg vooralsnog een alleenstaand project in België. De studie dient de komende jaren goed opgevolgd te worden, om zowel het rendementsverlies als de natuurlijke impact tot een minimum te beperken. Maar het geeft perspectief om samen met de industrie naar oplossingen te zoeken en de inplanting van turbines niet telkens een slag van ettelijke jaren aan bezwaarschriften te maken. De vleermuizenwerkgroep bestudeert en beschermt immers liever vleermuizen dan dat ze bezwaarschriften uitschrijven om dit te bewerkstelligen.

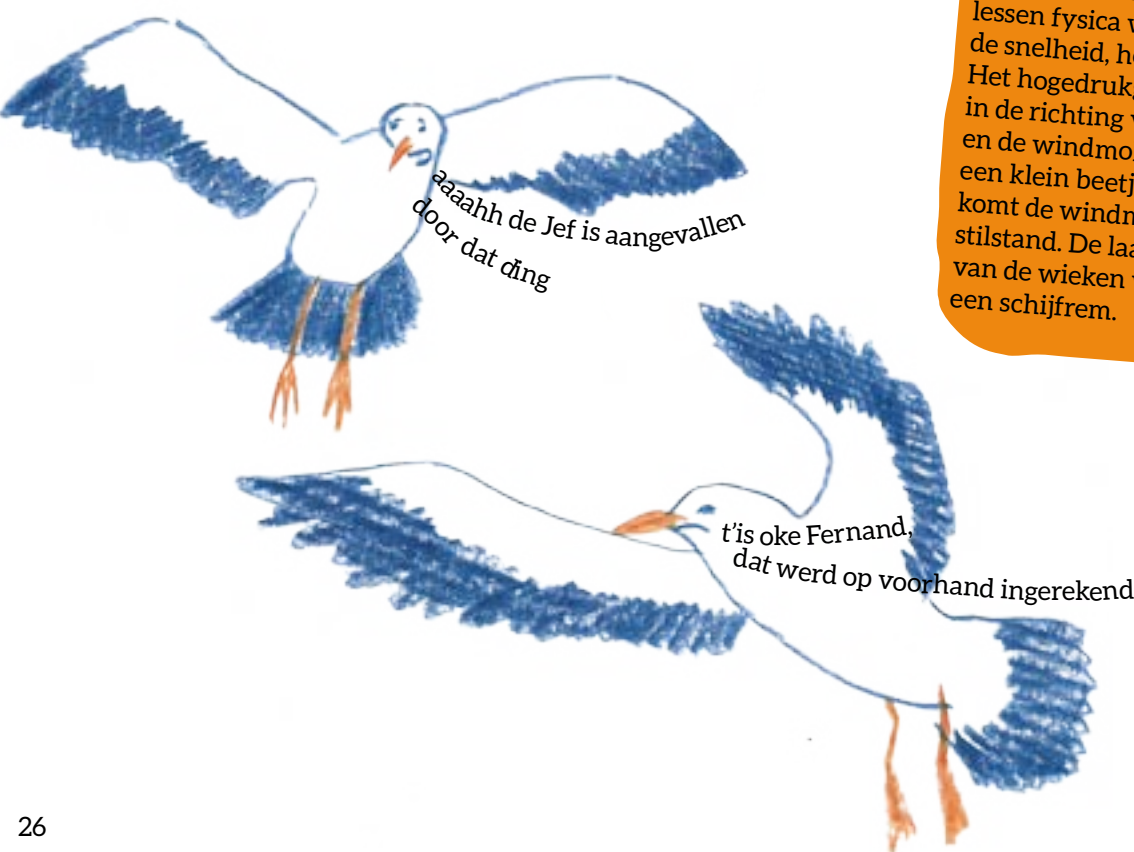
Ontplofte longen

De meeste vleermuizenslachtoffers vallen niet door een aanvaring met de snel draaiende wieken van een turbine, maar door barotrauma¹. Zoals je kon lezen in het andere kader, draait een turbine door een spel van lage- en hoge drukgebieden. Het zijn net de lage drukgebieden die het meeste gevaar inhouden. Als een vleermuis hierin terecht komt, knappen zijn bloedvaten waardoor de longen zich vullen met bloed en de vleermuis als het ware verdrinkt in haar eigen bloed.

De slachtoffers zijn moeilijk te vinden. De kleine vleermuizen worden zo vlug opgepikt door aaseters dat ze amper gevonden worden. Bij een groot onderzoek in Duitsland bleek dat per windturbine jaarlijks 1 - 35 vleermuizen sterven², niet niets als je weet dat vleermuizen zich erg traag voortplanten (elke zomer heeft gemiddeld 60% van de vrouwtjes één jong). De sterfte door windturbines komt bovenop alle andere impactfactoren van menselijke activiteiten zoals het verlies aan verblijfplaatsen, vergiftiging door pesticiden en sterfte door verkeer of huiskatten. Windturbines zijn 'maar een oorzaak', maar kunnen de druppel zijn voor sommige populaties, die het nu al moeilijk hebben.

¹Baerwald et al. (2008) Barotrauma is a significant cause of bat fatalities at wind turbines. Current Biology 18 (16): 695-696

²Rydell et al. (2010) Bat mortality at wind turbines in northwestern Europe. Acta Chiropterologica. 12: 261-274
Hans Vermeiren

MELKSKES MAKEN

Ik had aan mijn thesis moeten werken. Maar dat liep wat moeizaam en ik bevond me meer zittend op mijn bureau dan aan mijn bureau. Ineens zag de badkamer er niet doorschijnend proper uit, de deurposten reflecteerden het daglicht niet meer en ik vond het tijd om de kussenslopen op zestig graden te wassen. Ik was bijna zo ver dat ik het dakterras ging stofzuigen. Om mezelf enigszins in de hand te houden en iets productief te doen met mijn vluchtgedrag, stortte ik me op het idee om zelf melk te - euhm - brouwen.

Bovendien kon melk brouwen wel eens de oplossing vormen van de financiële crisis waarin ik me bevond door het dagelijks drinken van 2,85 euro aan havermelk. Ik ging aan de slag met havermout, amandelen, hazelnoten, kokos, walnoten, cashewnoten en rijst en er is tot nu toe niets ontploft.

Aanpak

Gebruik zo weinig mogelijk water om melk te maken. Zorg ervoor dat je blender zich niet verslijkt in droge noten, maar begin met de helft van het water en voeg water toe als na het blenden je lepel rechtop blijft staan in de brij.

Havermout, amandelen, hazelnoten, walnoten en cashewnoten volgen ongeveer hetzelfde proces om in melk te veranderen. Cashewnoten hoeft je niet te zeven, gewoon de blender in en bam. Voor de andere noten heb je een zeefdoek nodig en zin om met je handen in vettige notenpulp te wroeten.

Bij de meeste noten heb je pulp over. Je kan die kort roosteren in de pan en als topping gebruiken in je tas verse melk, of in zijn geheel gebruiken in koekjesdeeg of een brood.

door
Roos Philipsen

Koekjes met notenpulp

Kies een recept dat je aanspreekt en vervang de helft van de bloem door de notenpulp. Smijt er dan naar hartelust rozijnen of pompoenpitten bij als garnituur.

Multigranenbrood met notenpulp (brood van 800 gram)

broodmachine
overschot van notenpulp
500 gr meel min het gewicht van de pulp die je gebruikt
15 gr verse gist of 7 gr droge gist
8 gr suiker
8 gr zout
325 ml zelfgemaakte melk. Let er op dat de melk op kamertemperatuur is, anders gaat de gist rare dingen doen.
scheutje olie of brokske boter.

Doe het meel en de notenpulp in de broodmachine. Maak rechts van het meel een kuiltje en doe daarin het zout. Doe hetzelfde aan de linkerkant voor de suiker. Maak in het midden van het meel een kuil waarin je de gist ploft. Giet de melk over het meel en stel de broodmachine in. Je kan het brood ook met de hand maken, maar dan volg je best de aanwijzingen die op de broodmeelzak staan want elke meelsoort wordt graag wat anders gekneet.

havermout - amandelen - hazelnoten - walnoten - cashewnoten
Je hebt nodig:
200 gram noten (geweekt) mengkom
400 ml water zeefdoek
blender zeef
glazen fles/pot

Week 12 uur op voorhand de noten in een kom water, zodat ze kunnen wellen. Spoel de noten af onder de kraan, werp ze in de blender en voeg 200 ml water toe. Laat de blender een minuut aan de slag gaan. Leg alvast de zeefdoek in de zeef en hang de zeef op de mengkom. Giet de inhoud van de blender in de zeefdoek en duw met een pannenkoek op de notenpulp om de melk eruit te krijgen. Neem dan de zeefdoek vast en pers de notenpulp samen. Er sijpelt nu vette melk door je vingers die voelt alsof je een tube douchegel over je heen krijgt.

Wring al het vocht uit de notenmassa. Leg de zeefdoek op een groot bord en schud of schraap de overgebleven notenpulp op het bord. Probeer niet te kijken naar de ravage waarin je terecht bent gekomen. Giet de melk in een glazen fles of pot en zet hem in de ijskast. Schrijf de naam van de melk op een stuk papier en plak het op de juiste fles als je meerdere melksoorten maakt. Dan moet je geen neusvleugel in de flessenhals boren om te achterhalen welke melk je over je cornflakes giet.

Schrik niet als de melk naar slapgekookte aardappelen smaakt. Je kan de melk smaak geven door zout, suiker, honing, kaneel, speculaaskruiden, vanille-extract, kokos of iets anders naar keuze toe te voegen. Je kan ook verschillende noten combineren om een rijkere smaak te krijgen. Walnotenmelk is veruit de best smakende melk, dus als je overal genoeg walnoten in kapt, heb je gegarandeerd melk die naar noten smaakt.

Kokosmelk werd in de artikels geopperd als een voedzaam alternatief voor rijstmelk. Zeker ook omdat kokos in tegenstelling tot witte rijst een lage glycemische index heeft en traag energie afgeeft. Je kan er onbezorgd een overdaad van gebruiken zonder een uur later in een suikerdip te knallen. De melk die je in brik en blik koopt, is kokoscrème of kokosroom. Het is vet en stroperig en is ideaal voor in de wok om de pikante groene Oxfam curry te blussen. Als je zelf aan de slag gaat met geraspte kokos, krijg je kokosmelk. Die is luchtig, maar helaas ook heel flauw.

Rijstmelk sloeberde ik tot een paar maand geleden vlotjes op. Maar voorgaand vluchtgedrag leidde me tot het lezen van artikels waarin rijstmelk niet hoog werd aangeprezen. De melk wordt gemaakt van witte rijst en bevat bitter weinig voedingsstoffen. Om zelf rijstmelk te maken heb je witte rijst nodig die je twee uur laat koken en in die tijd kan je beter een biscuit met vier lagen ganache maken.

Kokosmelk

Je hebt nodig:
200 gr kokosschilfers
200 ml water
pan & kookpot
mengkom
zeef

Rooster de kokos zonder vetstof in een pan op een zacht vuur en zet ondertussen een kookpot met 200 ml water op het vuur. Wacht een minuut of vijf tot de kokos heel licht bruin wordt en doe de kokos dan in het kokende water. Laat de kokos vijf minuten koken en laat het mengsel daarna vijf minuten afkoelen. Laat de blender een minuut de kokos heen en weer schudden en giet de melk dan door de zeef. De kokosschilfers zijn zo fijn dat er geen zeefdoek aan te pas moet komen.

Een serveertip is hier nodig. Ik eet kokos bij de vleet, maar de kokosmelk was om over een reling te gaan hangen. Ik wilde de melk niet gebruiken in pannenkoekenbeslag, omdat mijn beleg al kokos bevat en ik begin te hyperventileren als ik denk aan veranderingen in mijn ontbijt. Ik had niet de indruk dat ik de melk kon redden met kruiden of vanille, dus hieronder een alternatief recept:

Gebruik de helft water om de kokosmelk te maken, laat de melk helemaal afkoelen en giet dan de kokosmelk samen met fijn gesneden fruit naar keuze in een ijslollyvorm. Zet minstens een nacht in het vriesvak en eet als ijsje of verhaksel het ijsje om 's morgens als ontbijt met yoghurt of cornflakes te eten.

Of maak gewoon geen kokosmelk, bah.

Boekweit

Boekweit is een plant uit de duizendknoopfamilie. Het meel is niet afkomstig van graan en bevat daardoor geen gluten. Het is licht verteerbaar en vult als een baksteen. De boekweitsmaak went na de tweede pannenkoek en als beleg kan je alles gebruiken wat je lekker vindt op gewone pannenkoeken. Pannenkoeken zijn de ideale manier om melk te verwerken. Ik had zoveel melk dat mijn huisgenoten ook pannenkoeken moesten eten en ik twijfelde of de katten het ook zouden kunnen eten zonder dat hun lever het begaf. Je kan ook brood maken met de melk en er ineens de notenpulp mee in verwerken. In het kadertje op de volgende pagina lees je hoe ik mijn ochtend start.

Boekweitpannenkoeken met havermout/amandel/hazelnootmelk

Ingrediënten om 4,5 uur lang geen honger te hebben:

beslag

100 gram boekweitmeel of boekweitbloem

200 ml melk

(1 ei)

beleg

kokos met cacao en schijven banaan

amandelschilfers, confituur, luikse siroop, lichte/donkere suiker,

bloedsuiker, slagroom, ...

Doe het boekweitmeel in een mengkom. Leng aan met melk. Mijn oma zei me eens dat je het mengsel best een half uur laat rusten, dan wordt het luchtiger. Aanvankelijk dacht ik dat ze dat 50 jaar geleden deed om haar kinderen te pesten: ze kregen wel pannenkoeken maar konden er wel nog een half uur op wachten. Blijkbaar is er toch iets van aan. Ik eet al drie jaar boekweitflappen zonder te wachten, dus dat kan ook gewoon. Een ei zorgt ervoor dat je pannenkoek niet uit de pan komt als een kurken onderzetter, maar als je oké bent met krokante pannenkoeken kan het gerust zonder.

Doe vetstof in de (pannenkoeken)pan en zet ze op een hoog vuur. Ik gebruik kokosolie omdat je dan niet moet kijken naar hoe extreem je de pan aan het overhitten bent, maar olijfolie of boter gebruiken is allemaal bon.

ZET DE DAMPKAP AAN! Als die er is. Of zet alle ramen in de buurt open, want voor je het weet zorgt de dampontwikkeling ervoor dat de burens denken dat je appartement in lichterlaaie staat.

Giet een kleine pollepel deeg in de pan en draai met de pan zodat het deeg wordt verspreid. Vanaf dan kies je zelf hoe hard gebakken je de pannenkoek wenst.

Beleg overvloedig. Ik vermijd suiker om niet hyperkinetisch tegen een muur op te lopen en beleg de pannenkoeken met bananenschijven met daarop kokos en cacao. Drink er dan wel melk bij, want dit is een kurkdrege aangelegenheid en je speekselklieren trekken het niet alleen. Confituur, choco of siroop kan ook en volgens mij is slagroom op je pannenkoek echt een droom.

Conclusie

Zelf melk brouwen was een feest. Havermout en amandelen waren eerst aan de beurt en daar heb ik zo hard bij getaffeld dat ik heel Graceland heb uitgeluisterd. Maar doe dat, maak tijd om muziek op te zetten en op het gemak wat met melk in de weer te zijn. Melk brouwen is knoeien. De keuken zag eruit alsof tien zesjarigen er een pyjamafeest hadden gehouden en alles in de vernieling hadden gestort. Dan zet je een ander album van Paul Simon op en parkeer je alles in de pombak.

Naast de hoeveelheid afwas, was ik ook verbaasd over hoe wit elke melk werd. Kokosmelk was spierwit, de rest varieerde van gebroken wit to ecru. Niet elke noot maakt evenveel bezinksel op de bodem. Bij amandelen was het bezinksel zo stevig dat ik twee ferme armspieren heb ontwikkeld door flessen melk te schudden.

Je kan alle melk ook te lijf gaan met een garde of een melkopschuimer. Opgeschuimde melk is verslavend lekker in koffie of gewoon om zo op te smikkelen.

Ik had gehoopt dat zelfgemaakte havermoutmelk lekker zou zijn en ik mijn hachelijke monetaire situatie kon herstellen. Maar verse havermelk smaakt naar nat geworden karton, dus dat is geen avance. De walnotenmelk vond ik wel heel lekker. Ik heb nog nergens walnotenmelk zien staan in de winkel, dus ik kan de twee niet met elkaar vergelijken. Maar als ik volgende week nog een vlaag van totaal onverantwoordelijk gedrag heb, maak ik weer walnotenmelk!

Andere dingen die ik gedaan heb die week:

- met een spons de buitenkant van de keukenkasten afvegen
- livingdansen
- de ijskast herindelen
- het glas sorteren
- een plant laten doodgaan
- mijn keukenschort korter maken
- op zoek gaan naar glazen potten om de melk in te bewaren
- rolschaatsen
- mijn haar in verkeerde laagjes knippen
- financiën beheren

NOG MEER

LEUKS

VRAAG HET AAN...

Aan wie stel je welke vraag? Soms krijgen afdelingsbestuursleden een vraag waar ze het antwoord niet op weten omdat die aan JNM nationaal moet gesteld worden en omgekeerd. De AOP stelde een schema op dat duidelijker maakt bij wie je terecht kan met welke vragen. Het toont ook nog eens aan dat JNM bestuurd en geleid wordt door vrijwilligers en het personeel er enkel ter ondersteuning is. Het is belangrijk dat iedereen weet dat jonge vrijwilligers de afdelingen en JNM nationaal draaiende houden.

Ben je zelf afdelingsbestuurslid? Je kan dit schema opnemen op je afdelingswebsite en in het afdelingstijdschriftje. In de volgende afdelingsnieuwsbrief vind je ook een link naar het schema.

HELP! ER ZIT EEN KIKKER OP HET GLAZEN PLAFOND

EEN STATISTISCHE GENDERANALYSE VAN DE JNM, GEMAAKT DOOR EEN MAN

Gender is een hot topic. De paus weet het, Sven Gatz weet het, Saudi's weten het, ik weet het ook en vertel het u alvast. Vroeger werd er al lachend gezegd dat je geen BOVO (bondsvoorzitter) kon worden als je geen West-Vlaamse man was die bezig was zijn doctoraat in te dienen. Een grapje over stereotypen? Waarschijnlijk wel. Maar in vele stereotypen zit een grond van waarheid. Vandaar dit analytisch onderzoek waarin we stapsgewijs de waarheid achterhalen. (P.S. ik heb geen gegevens gevonden over de herkomst, nog de doctor-zijde van de JNM-top, daarom heb ik het maar bij gender gehouden).

Gender binnen Jeugdwerk in Vlaanderen

Officiële cijfers tonen aan dat 54% van alle jongeren in een jeugdbeweging mannelijk is. Ik hoor u al zeggen: "dat is omdat er statistisch gezien meer jongens geboren worden dan meisjes". "Klopt", zeg ik dan: "maar statistisch verwaarloosbaar". Daarna hoor ik u zeggen: "Maar dat is omdat meisjes veel liever binnenzitten om te haken en te breien". "Beetje chauvinistisch", zeg ik dan.

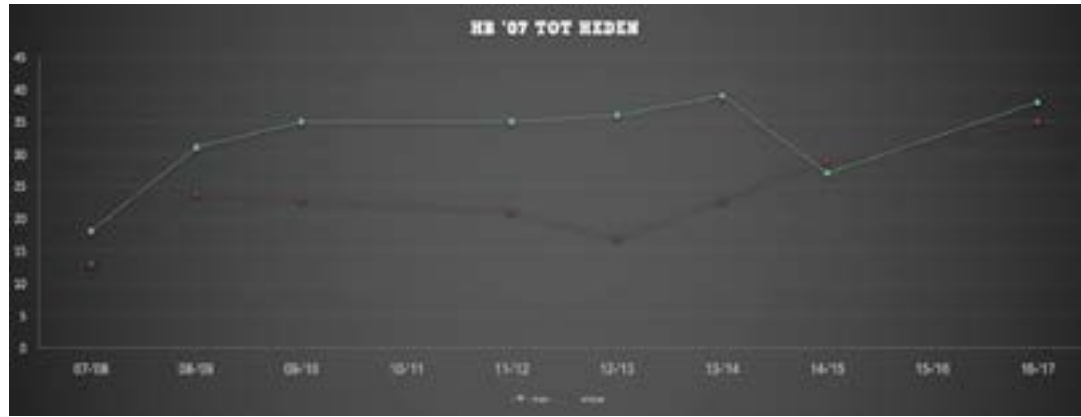
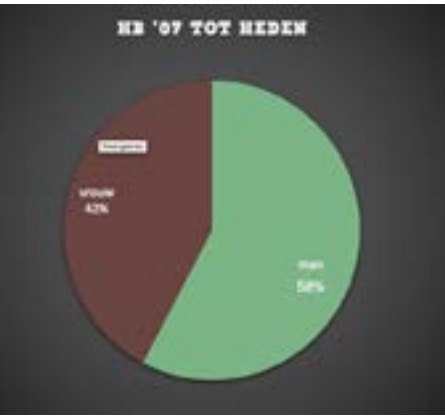
Gender binnen de JNM

Helaas zijn er geen cijfers te vinden over gendergelijkheid binnen de JNM, om de simpele reden dat je bij het inschrijven geen geslacht moet aanduiden. Dit spreek in het voordeel van JNM, omdat gender bij het inschrijven duidelijk geen issue is. Maar je kunt je wel afvragen waar Sven Gatz dan zijn cijfers vandaan heeft.

Gender binnen het HB

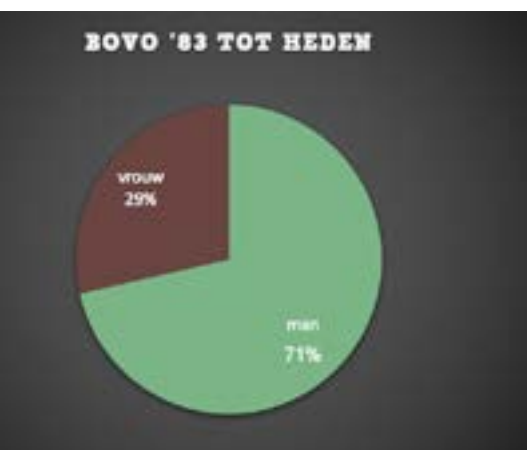
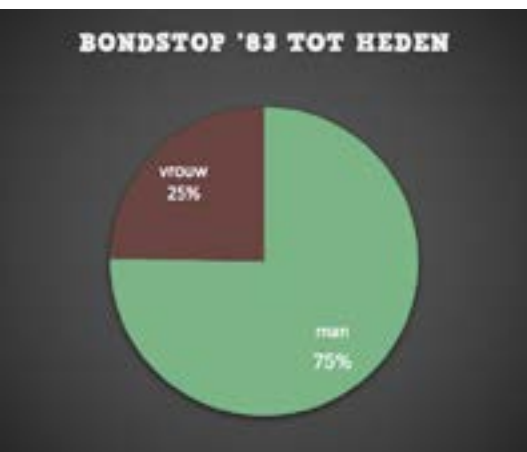
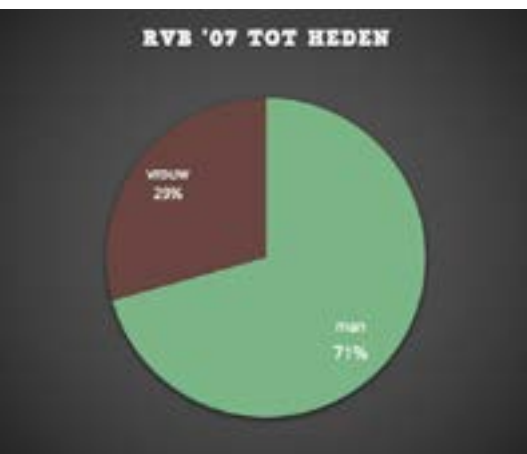
"Maar Jakob, als je geslacht niet in een database staat, hoe weet jij dat dan wel van het hoofdbestuur en de RvB?" "Omdat ik die allemaal met de hand geteld heb." "Kostte dat niet veel tijd?" "Ja inderdaad, had ik beter in iets anders gestoken". Het hoofdbestuur is met 58% slechts 4% mannelijker dan het Vlaams gemiddelde. Dit valt binnen de statistische afwijkingen (ik weet echt niets van statistiek, mocht dit niet binnen de statistische afwijkingen vallen, laat ons dan zeggen dat het zich binnen de grenzen van het aanvaardbare bevindt). 2014 bleek hét jaar te zijn waarin er meer vrouwen in het HB zaten dan mannen, toch een hele prestatie.

Ik had een steekproef kunnen nemen. 300 random JNM'ers selecteren op een onafhankelijke zoals de verjaardag of huisnummer (woonplaats en leeftijd zijn geen goede onafhankelijken omdat er duidelijk mannen- en vrouwenafdelingen bestaan en de JNM verlaten misschien wel gender-gerelateerd zou kunnen zijn). Ik had geen zin om een steekproef te nemen. Dus we gaan er maar van uit dat onze cijfers aanleunen bij die van de andere jeugdbewegingen.

JNM wordt zowel in de afdelingen als op nationaal niveau gedragen door JNM'ers, jonge vrijwilligers tot 26 jaar. Alles wat we doen, van kampen en activiteiten organiseren tot Algemene Vergaderingen en congressen voorbereiden, van cursussen in elkaar boksen tot projecten opzetten rond natuur, beheer en milieu, van piepers begeleiden tot de Raad van Bestuur voorzitten, wordt gedaan door JNM'ers tot 26 jaar en op vrijwillige basis. Een 7-koppig personeelsteam ondersteunt hen hierin vanuit het secretariaat in Gent.

Gender binnen de RvB

Binnen de Raad van Bestuur kunnen we voor het eerst spreken over een significant genderverschil. Met 71% mannen, en slecht één jaar met meer vrouwen dan mannen, zien we een duidelijk onevenwicht. Hoe dit precies komt, kan onderdeel zijn van verder onderzoek.

Gender binnen de bondstop

De trend die we binnen de RvB zien, houdt aan tot in de bondstop. Slechts één vierde van alle bondstoppers sinds '83 is vrouwelijk. Hier mogen we ons vragen bij stellen.

In heel de geschiedenis van de JNM was er nooit een compleet vrouwelijke bondstop. Een opmerkelijke vaststelling, zeker naast de 14 compleet mannelijke bondstoppen die zich sinds '83 voordeden. Twee mannen en een vrouw blijkt veruit de populairste combinatie te zijn, terwijl de omgekeerde verhouding drie keer minder voorkomt.

Gender binnen de BOVO

Naar het schijnt kunnen er meerdere genders in één persoon zitten. Helaas zijn daar geen gegevens van teruggevonden. Wel werd in 1988 Myriam Dumortier onder luid applaus ontvangen als eerste vrouwelijke BOVO van de JNM. Een prestatie van jewelste, die het begin inluidde van een era met maar liefst 8 vrouwelijke BOVO's. Hiermee is de verhouding gelijkaardig aan die van de RvB en 4 procent vrouwelijker dan de bondstop.

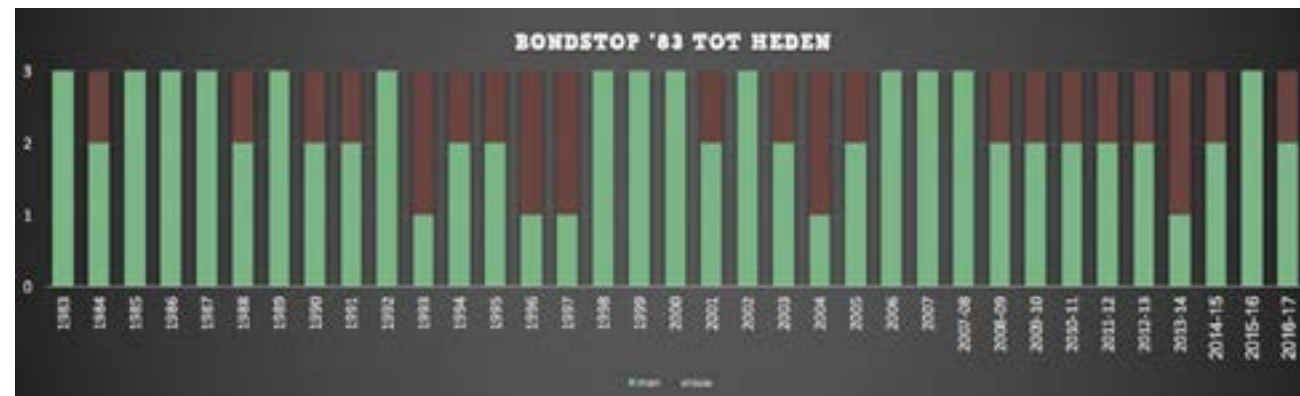
Gender binnen het personeel

Het personeel blijkt op dit moment in ieder geval vrouwelijk. Pieter zit momenteel op zijn bureau met zes vrouwen en het is maar de vraag of de nieuwe vacature voor BOM daar verandering in zal brengen. Dit betekent echter niet dat het personeelsbestand altijd evenwichtig is geweest. Het bondssecretariaat was jarenlang een mannenbastion waar de weegschaal slechts de laatste jaren is gekanteld.

Voor de keiharde statistiek-fetisjisten

Een univariaat probit-model werd gebruikt om te testen of er een significante toename in vrouwelijke bovo's was. Het jaartal 2007-2008 werd niet in de analyse opgenomen omdat hier de jaarwissel werd uitgevoerd en Thomas De Maeseneer een half jaar langer aanbleef (dit wordt dus gezien als één termijn van 1,5 jaar). Jaartal werd gebruikt als onafhankelijke variabele. Uit het model bleek dat er een toename was in aantal vrouwelijke bovo's, maar dat deze niet significant was ($df = 32$, $z = 1,623$, $p = 0,105$). De fractie vrouwelijke bondstoppers ten opzichte van het jaartal werd geanalyseerd via een beta-regressie. Om 0- en 1-waardes in de dataset te voorkomen werd de fractie eerst getransformeerd volgens de formule: $y' = (y \cdot (n-1) + 0,5) / n$ met n de staalgrootte. Ook hier blijkt dat de toename in het aantal vrouwelijke bondstoppers niet significant is ($z = 1,381$; $p = 0,167$). Hoewel er dus nog geen significante trends uit de analyse zijn gekomen is er wel een toename zichtbaar in vrouwelijke aanwezigheid in de bondstop en in vrouwelijke BOVO's. Het is dus niet ondenkbaar dat er echt een stijgende trend is, maar de komende jaren zullen moeten uitwijzen of deze evolutie zich voortzet.

Tijd voor reflectie en discussie

Met deze studie is aangetoond dat er weldegelijk een genderonevenwicht zit in de hogere lagen van het JNM-bestuur. Dit is niet direct een problematisch gegeven maar stelt ons tot enkele vragen. Waarom zijn er zo veel minder vrouwen in de RvB? Zijn mannen louter ambitieuzer van aard? Of zijn er effectieve knelpunten die het genderonevenwicht in de kaart spelen? Verder kan men zich afvragen vanaf wanneer een onevenwicht een probleem wordt? Is een kwart vrouwen in de bondstop aanvaardbaar? Moeten we voor een derde gaan? Werkt dat met terugwerkende kracht of moeten we onszelf quota opleggen? Verder werd aangetoond (Proesmans, 2017) dat het aantal vrouwelijke BOVO's in stijgende lijn zit. Betekent dat dat we geen actie hoeven te ondernemen of juist dat we deze trend positief dienen te bevestigen? Op deze vragen kan ik helaas geen antwoord bieden. Daarom stel ik verder onderzoek voor met een 'Mixed Method' benadering naar de perceptie van 'gender binnen de JNM'.

door
Jakob Vandevoorde

OVERZICHT PLOEGEN

Ken je Willem, Kato, Elisa, Amira, Loes, Jakob, Warre, Stien, Cyrr, Annelieke, Hanne, Jan, Eline... of één van de andere JNM'ers op deze foto?

Het zijn allemaal JNM'ers die zich al het hele jaar inzetten voor JNM op nationaal niveau. Ook voor volgend jaar is het HoofdBestuur op zoek naar nieuwe enthousiastelingen! In de tekstjes op deze pagina lees je wat de verschillende ploegen allemaal te bieden hebben. Wil je graag volgend jaar deel worden van één van deze ploegen? Aarzel dan niet en neem contact op met de voorzitter van de ploeg, of vraag het aan iemand die je kent op deze foto. Nood aan meer algemene info?

Mail naar bovo@jnm.be of kijk op jnm.be/ploegen

KP, DE KNOKPLOEG

Wil je graag voor het eerst in het hoofdbestuur, barst je van marginale ideeën, houd je van organiseren en spreken café-avonden, epische feesten, voetbal, zang, filosoferen in de natuur en zotte projecten je aan, dan is de KNOKPLOEG op je lijf geschreven. Wij staan in voor het sfeerbeheer binnen het hoofdbestuur. Vergelijk ons met maïzena, we zijn een bindmiddel en van cruciaal belang. Enkel voor durvers en op eigen risico. Meer info: contacteer Kato via knokker@jnm.be

AOP, DE AFDELINGSONDERSTEUNENDE-PLOEG

Wanneer je 'afdelingen' hoort, besef je: voor hen wil ik er zijn. Dan is een functie als PAC (Provinciaal Afdelingsondersteuner) in de AOP misschien wel iets voor jou! Wij ondersteunen afdelingen, jou dus, en onderhouden de band met het hoofdbestuur. Wat houdt dat allemaal in? Onder andere provinciale activiteiten ondersteunen, een luisterend oor zijn, langsgaan in de afdelingen, problemen mee oplossen en belangrijk nieuws vanuit het hoofdbestuur doorgeven. Ben je fan van de afdelingen en denk je dat dit iets voor jou is? Kom naar de AOP! Meer info: contacteer Jorn via nac@jnm.be.

CP, DE COMMUNICATIEPLOEG

Bij alles wat er in het HB gebeurt, komt op een of andere manier communicatie kijken. Er valt dan ook vanalles te doen in de CP. De tijdschriften vullen met artikels, columns en rubrieken. Diezelfde tijdschriften layouts van pagina één tot vijftigennogwat. De beestigheid die JNM is, verspreiden naar de rest van jeugdig Vlaanderen via promopakketten, -standjes, -folders... De nationale Facebookpagina beheren, de website onderhouden en nieuwe functionaliteiten laten ontwikkelen.

Kortom:

communicatie is een groot beest, met veel ruimte om er je eigen ding in te doen. De kans is groot dat er wel iets naar jouw zin te doen valt. Meer info: contacteer Seppe via cover@jnm.be

PP, DE PRAKTISCHE PLOEG

Elk jaar werken er een aantal ploegen achter de schermen. In JNM-jargon zijn dat de 'ondersteunende ploegen', en één daarvan, dat zijn wij. Wij? Dat is de Praktische Ploeg. Een, welja, praktische ploeg. Ben je iemand die de dingen aanpakt? Ben je iemand wiens hart bloedt bij het zien van de zoveelste verkeerd opgezette tent? Of ben je iemand die graag evenementen organiseert, met zijn neus in documenten zit, dingen regelt en organiseert? Die mensen zijn allemaal welkom in onze ploeg. Meer info: contacteer Jeroen via pepe@jnm.be

NWG, DE NATUURSTUDIEWERKGROEP

Zoals elk jaar rekruteert de NWG! Als jij ook geïnteresseerd bent in natuurstudie en met ons wil meedraaien (misschien als verantwoordelijke voor de vogelwerkgroep? of liever als redacteur of nog iets anders? of gewoon als lid?), laat dan gerust iets horen! We kunnen alvast beloven dat je omarmd zal worden door een gezellige, leerzame en interessante werkgroep! Meer info: nwg@jnm.be

VP, DE VORMINGSPLOEG

Sta je graag voor een groep? Laat je graag je creativiteit de vrije loop? Begint je buik te kriebelen van werkvormen en presentatietechnieken? Kom dan bij de Vormingsploeg! Samen met een hele toffe bende kan je er tal van (hoofd)animator en instructorcursussen ineen boksen. Je kan er ook superleuke VormingenOpMaat uitdenken en gaan geven bij afdelingen en externen. Kan je niet wachten om toe te treden tot deze leuke ploeg? Volg dan komend najaar de instructorcursus en ontdek een hele nieuwe wereld! Meer info: ????

MWG, DE MILIEUWERKGROEP

Graag zou ik zeggen dat er mij niets nauwer aan het hart ligt dan de wereld en de wonderen der natuur waarvoor wij strijden, stapje voor stapje, steen voor steen – maar nee, ik kan dat niet zeggen, want op de eerste plaats komen jullie, mijn vrienden van de MWG. Heb je creativiteit voor betogingen, ritme voor de Samba, ideeën voor projecten, enthousiasme voor acties, openheid voor externe contacten, kennis van communicati ... of niets van dit alles maar wel een hart op de juiste plaats en een wil voor verandering, sluit je dan zeker aan bij de MWG. Meer info: contacteer Anton via mwg@jnm.be

BWG, DE BEHEERWERKGROEP

Hou je van ronkende PK's, of denk je graag mee over het onderhoud van zotte ecosystemen? Kortweg: ben jij het type dat graag meedenkt over de toekomst van natuurgebieden door zelf de handen uit de mouwen te steken? Dan is de BWG jouw volgende uitdaging. Wij houden ons bezig met de beheerwerken zelf, én met de theoretische kant van het verhaal. Dat doen we op werkweekendjes, kampen, filocafés en vele andere activiteiten. Heb je interesse of vragen?, twijfel niet langer en laat iets weten op bwg@jnm.be

WINKELPLOEG

De winkel is een belangrijk uithangbord van JNM, en enkele vrijwilligers vinden dat er veel meer mee kan gebeuren. Daarom komt er deze zomer op het congres een motie om de Winkelploeg (WiP voor de vrienden) op te richten, zodat vrijwilligers makkelijk mee kunnen denken aan de winkel, promo-acties op poten kunnen zetten en nog zoveel meer!

DE RVB, DE RAAD VAN BESTUUR

Je neemt graag een iets groter engagement op? Je draagt JNM een warm hart toe? Je werkt graag mee in een ploeg, maar ook aan eigen projecten? En je hebt zin om komend jaar een topjaar voor JNM mee te ondersteunen? Dan is de RvB sowieso iets voor jou. Je kan je inzetten als voorzitter van één van de ploegen op deze pagina, of als lid van de bondstop (bondsping, bondssec of bovo). Wil je hier graag meer over weten, mail dan naar bovo@jnm.be en hou alvast het weekend van 4 tot en met 6 augustus vrij voor het RvB weekend!

ODE AAN DE SLAGROOMTAART

COLUMN

Ach, ik was bijna alweer begonnen aan een stuk om de altijd schurende nagel aan de doodskist van ieder weldenkend mens – Gwendolyn Rutten – van antwoord te dienen. De aanleiding daartoe was haar uitspraak dat onze samenleving niet alleen bovengemiddeld welvarend, gezellig of zelfs gewoon competitief, maar wel degelijk superieur aan alle andere zou zijn. Dat vond, ik om velerlei redenen, bijzonder kras.

Het hoeft niet te verwonderen: velen vonden dat met mij, en inmiddels zijn er alweer enkele weken voorbij gegaan waarin verschillende, verstandiger personen dan zowel mevrouw G.R. (hoewel politiek strategisch sterk, dat moet helaas gezegd) als ikzelf, in hun pen gekropen zijn. Ze deden dat stuk voor stuk om G.R. (vanuit historisch, psychosociaal, ethisch, maatschappelijk, humanistisch of desnoods biologisch standpunt) op het stupide karakter van haar uitspraken te wijzen. Dat hoef ik hier dus eigenlijk niet meer te doen.

In plaats daarvan zou ik één van de minder superieure kanten van de samenleving kunnen uitkiezen, en tot thema maken van een vlamme klagzang.

Dat is het geworden, maar niet helemaal. Want onvrede met het een, is net zo goed een liefde voor het ander. Dus heb ik een nieuwe titel bovenaan het document gezet, en ben ik begonnen aan wat in bijna ieder kruiswoordraadsel als een 'lofdicht' wordt omschreven en in drie hokjes past.

Het omschrijven van het onderwerp van deze ode – en vooral de voorzichtigheid en het herschrijven die daarbij geboden zijn – zegt meteen erg veel over waar dit stuk vandaan komt, en over hoe het ideaal zich verhoudt tot de werkelijkheid.

Ik wilde zeggen: het gaat over wat niet goed is. Maar wat niet goed is, vind ik dus wel goed. Het gaat dus eigenlijk over wat niet goed zou zijn. Wat in onze superieure samenleving, om in de termen van G.R. te blijven, niet goed wordt bevonden. Wat te vermijden is en waarover we ons, als het toch gebeurt, schuldig zouden moeten voelen. Schuld is een belangrijk concept.

Geen anarchie

Ik wil de lof zingen van enkele dingen waarover we ons schuldig zouden moeten voelen. En niet alleen dat: ik wil de schuld er ook uit weghalen. Het gaat dus niet om het cultiveren van de schuld, maar om de vreugde van het naast zich neerleggen ervan. En eigenlijk is ook dat nog te actief geformuleerd. Idealiter zou van schuld geen sprake mogen zijn.

Daarmee wil ik zeggen: er zou volgens mij van schuld geen sprake moeten zijn bij enkele gedragingen – enkele, dus niet bij eender welke en zeker niet bij allemaal. Maar het grondig uitspitten van het schuldbegrip is een taak die ik met veel plezier aan anderen overlaat. Schuld en schuldbesef zijn ongetwijfeld uiterst waardevol; een definiërend element voor wat de mens is, en een bron van heel veel moois. Laten we die concepten dan ook maar met zorg benaderen.

Dit is geen pleidooi voor anarchie.

Niet voor je-m'en-foutisme.

Wel voor het onverstoord genieten van een slagroomtaart.

De schuld van de samenleving

Dat zit zo.

In onze superieure samenleving zijn we ons zo bewust van wat onze gebruiken en gedragingen superieur maakt, dat we er bij onszelf ook goed over gaan waken niet te vaak en niet te veel buiten de lijntjes te kleuren.

Dingen waarvan we bijvoorbeeld weten dat ze goed en belangrijk zijn: werkethiek, productiviteit, algemeen nut, gezonde voeding.

Nu is er ook van alles dat daar moeilijk mee te rijmen valt, maar in het algemeen – voor velen – wel als leuk of deugddoend doorgaat.

Dingen waarvan we bijvoorbeeld weten dat ze voor velen als leuk of deugddoend doorgaan: luieren, niets doen, aan jezelf denken, taart eten.

De oplossing die onze samenleving voor die onverenigbaarheid bedacht heeft, is tweeledig. Enerzijds een shame & blame-cultuur die wie zich te vaak aan de leukheden bezondigt af moet schrikken. Anderzijds een business die zich ent op het vertalen van het leuke naar het juiste.

Het eerste heeft te maken met het zetten van een norm die het goede (de werkethiek, de productiviteit etc.) verheerlijkt: denk kapitalisme, denk neoliberalisme; en denk ze niet alleen als economisch systeem, maar als psychologie, principe, waardenkader. En zelfs wie ertegen wil zondigen, ontkomt er niet geheel aan, want het zit in onze taal: 'zondigen', 'iets heerlijk nutteloos', 'complexloos' – het herinnert je meteen aan wat het wél had kunnen zijn.

Het tweede is dan, binnen dat specifieke waardenkader, de logische manier om met het slechte leuke om te gaan. Schuld is aanleiding geworden voor (en daarmee ook slachtoffer van) een hele marketingstrategie. Tegenwoordig kan je, als je het maar goed uitzoekt en plant, tegen haast alles zondigen, zonder schuldgevoel. Vaak is de optie van het zondigen pervers (reclame die aanzet tot het type onethisch consumentisme waar een gezonde dosis schuldbesef ons voor behoedt – niet ons thema), maar vaak is ook het inroepen van schuld misplaatst (wel ons thema).

Natuurlijk kan je wel 's niets doen; dat verdien je, als je hard gewerkt hebt. De boog kan niet altijd gespannen staan. En uiteraard eten we allemaal graag een keer een stukje taart; maar neem de vegan, gluten- en lactosevrije optie, dan hoeft je geweten bij het eten niet al mee te knagen.

Is het de verdienste van de superieure samenleving dat we in onschuld kunnen zondigen?

Of is het net haar schuld dat we te vaak in zulke termen denken.

Luilekkerland

Een ode aan de slagroomtaart is dus het lofdicht op de luie dag waarop dat grote stuk zich zonder vragen wel bijzonder goed laat smaken. En daarna misschien wel nog één.

Alvorens zomaar te genieten van een wandeling (wie weet niet eens om inspiratie op te doen voor de taak die volgt!).

En let wel: de ecologische voetafdruk van een stuk slagroomtaart ligt meestal een pak hoger dan die van het zuivelarme, veganistische alternatief. Maar of we ons bij het eten daarvan schuldig moeten voelen over hongerige ijsberen en verwoestijning, behoort absoluut tot de categorie van schuldkwesies waarvan ik beloofd had ze hier niet te zullen aanraken. (Voor voor op café, de volgende avond waarop je 'nee' zegt tegen al het nuttigs dat in een alternatief scenario je pad zou kunnen kruisen.)

Een meevaller, want de plek is op.

En ik ga naar Luilekkerland.

door

Lennert De Vroey

DE PIEPULIER

In deze rubriek zet de Afdelingsondersteuningsploeg (AOP) een boompje op over piepwerkgroepen. Piepers, ouders, activiteiten, communicatie... alles komt aan bod. Dit doen we omdat JNM sinds 2014 elk jaar een bepaalde doelgroep extra in de bloemetjes zet. Vorig jaar waren dat ini's, daarvoor gewone leden, nu dus piepers en hun ouders.

In de vorige euglena kon je lezen hoe en waarom ouders belangrijk zijn voor JNM en dat communicatie dé manier is om hen bij je te houden. Communicatie samen met consequentie, duidelijkheid en je vrolijkste glimlach uiteraard, maar dat wist je vast nog wel. Vandaag leren we je omgaan met kruiden en keukenvuren.

HOE STOOFT JE EEN PIEP-ACTIVITEIT KLAAR??

Ben je even het noorden kwijt? Zie je het bos niet meer door de bomen? Geen nood! De AOP wil samen met jou met veel plezier Asperges Of Preien kiezen, Aan Ovens Prutsen, Alles Ondereen Prakken en nog zo veel meer... Vandaag op het menu: Alles Over Piepactiviteiten!

Basingrediënten voor een geslaagde piepactiviteit zijn spelletjes. Je kan hier uiteraard enorm veel variaties op vinden, dit naar eigen smaak. Haal boven waar je vandaag zin in hebt: speel je graag Tik Tak Boem, of ben je meer een ik-zit-in-het-groen'er? Zeer belangrijk is ook de hoeveelheid van het ingrediënt naar keuze. Optie 1: een smakenpalet met veel kleine spelletjes, à la Pang Pang, zakdoek leggen, ontrouwe echtgenoot... vul aan naar smaak! Optie 2: een groot gebak maken. Ook hier zijn vele variaties in te vinden. Ga je voor een smeuge bosstratego, of verkies je toch een iets intenser postjesspel?

Denk hierbij zeker ook aan afwisseling!

Als je vorig weekend kleine koekjes maakte, wat houdt je dan tegen dat nu eens af te wisselen met een grote taart? Vergeet vooral niet om een goede handvol enthousiasme toe te voegen als garantie voor een lekkere nasmaak.

Klaar met het hoofdingrediënt? Laat het eventjes pruttelen op een laag vuur, we komen er straks op terug.

Om dit basisingrediënt op smaak te brengen, raden we aan wat inhoud toe te voegen.

Een stevige geut natuurstudie is bijvoorbeeld onmisbaar. Niet teveel, dat kan zuur opbreken, maar ook niet te weinig, we willen niet dat het allemaal verdampst natuurlijk! Heb je dit niet in huis? Geen nood, je kan er op uit om het zelf te gaan plukken en nationaal kan je dit altijd aanbieden!

Ook hier heb je weer de keuze tussen verschillende bereidingswijzen: houd je de smaken liever goed bijeen, dan opteer je best voor een spel waar de natuurstudie in geïntegreerd is. Gaat je voorkeur daarentegen uit naar meer aandacht voor elke individuele smaak, dan ben je beter af met een afwisseling tussen spel en inhoud. Wat dacht je bijvoorbeeld van een excursie met onderweg wat spelletjes?

Milieukennis is uiteraard ook een optie om het geheel wat spicy te maken. Geen natuurstudie vindbaar dit seizoen? Los het op met milieu-inhoud, gegarandeerd succesvol!

Vergeet ook hier niet de serveerwijze: giet je het geheel liefst in een debatspringvorm (vergeet de oven niet voor te verwarmen!) of ben je meer voor een korte snelle verhitting door een actie op poten te zetten?

Nog een optie voor inhoud is het voorzichtig toevoegen van een weinig natuurbeheer. Dit laatste valt vaak in de smaak in combinatie met een snuff(je) natuurstudie of milieu. Als je dit ingrediënt toevoegt, kan je zelfs wat natuurliefhebbers uitnodigen om jouw vegetarische maaltijd met je te delen. Als je dan ook soep maakt als voorgerecht, kan je hen meteen uitleggen waarom daar geen balletjes in zitten!

We keren terug naar ons basisingrediënt, de spelletjes, waar we de inhoud naar keuze door mixen. Dat zou een mooi, geurig geheel moeten opleveren.

Houd de pot te allen tijde aandachtig in de gaten, we willen niet dat de boel gaat aanbranden op een dood moment en dat piepers zich uitgesloten gaan voelen! Vertrouw je het niet helemaal? Aarzel dan niet om op het laatste moment nog een extra kleinigheidje toe te voegen, je weet nooit wat voor ingrediënten je in je broekzak vindt!

Om het deeg kneedbaarder te maken, kan je een goede dosis communicatie toevoegen, zodat ouders en kinderen goed mee kunnen anticiperen. Vergeet zeker geen fleurige inkleding, deze finishing touch kan een activiteit maken of kraken!

Zet dat alles voor een uur of drie buiten in de zon, trek je JNM-trui aan en serveer. Vergeet bij het serveren zeker niet je medebegeleiders in te lichten over wat er op het menu staat. Allergische reacties kan je beter voorkomen dan genezen!

Ziezo, aan tafel, en smullen maar!

Hopelijk kan je afdeling hier iets mee. Begint jullie piepulier* toch om te vallen? Geen nood, de AOP wil gerust helpen om hem recht te trekken of in het ergste geval de takken om te zetten in een gezellig warm kampvuurtje en daarna samen een nieuwe te planten! Geef gewoon een gil (mail) naar nac@jnm.be, opperpiep@jnm.be of pac.jouwprovincie@jnm.be.

*synoniem voor piepwerking

De Piepulier (*Piepulus jeenenemmus*), Hoge smalle boom. Vaak gespot in JNM-afdelingen met een goede piepwerking. Takken zeer geschikt voor de bouw van een goed contact met piepers en ouders.

*Boemerang begeleiding is begeleiding die regelmatig op piep activiteiten is.

HET IS AL JUNI, EN ER IS WEER EEN SUPER JNM-JAAR BIJNA OP ZIJN EINDE. OMDAT ALLE PLOEGEN ER WEER EEN TOPJAAR VAN HEBBEN GEMAAKT, VIND JE HIERONDER KORT WAT ZE ALLEMAAL HEBBEN GEDAAN! AARZEL DUS NIET ALS JE VOLGEND JAAR OOK DEEL VAN EEN VAN DEZE PLOEGEN WILT UITMAKEN!

AfdelingsOndersteunings-Ploeg (AOP) Dit jaar heeft de AOP weer enkele kiemwerkingen uit de startblokken laten schieten, maar ze werkten ook samen met Limburg aan een koepel om de afdelingen daar beter te ondersteunen! Daarnaast werkten ze ook een heel plan uit over hoe afdelingen er de komende jaren kunnen uitzien, maar daar kom je alles over te weten op het congres.

BeheerWerkGroep (BWG) Heb je de livestream van de BWG al gevolgd, zo niet zeker doen! Die kan je volgen op de facebookpagina van de BWG en daar leer je heel wat bij over natuurbeheer! Bovendien organiseert de BWG samen met de KP een zalig feest om het Sint-Pietersberg werkkamp te ondersteunen met de vervanging van hun gestolen materiaal!

MilieuWerkGroep (MWG) Met gezellige boerderijbezoekjes pleziert de MWG het hele HB! Ook laten zij onze activistische kant natuurlijk niet los, want op 7 en 24 mei staan ze klaar om samen met jullie onze stem te vertegenwoordigen op de 'Hart boven Hard'-mars en de 'Trump not welkom'-betoging. Daarnaast verblijden ze ook alle foers deze zomer met een boekje met duurzame receptjes dat ze samen met alle andere jeugdbewegingen hebben gemaakt.

Communicatie Ploeg (CP)

De CP werkt aan een promostand waarmee we het land kunnen afreizen en aan het promomateriaal voor volgend jaar. Ook aan de site wordt er nog gesleuteld en de winkel krijgt ook een boost met een hele boel winkel vrijwilligers!

NatuurstudieWerkGroep (NWG)

De lente is aangebroken en een topseizoen voor de NWG daarmee ook! Zo vulden ze al vele natuurstudieavondjes en zijn er weer weekendjes over het hele land. Ook heeft de NWG weer een fantastische natuurstudie-cursus en -congres ingericht aan de zee!

Knokploeg (KP)

Met een feest op een boot en veel meer mannen en vrouwen zette de KP de laatste maanden van het jaar in! Daarnaast helpen ze de studentenwerking in Brussel een handje vooruit en organiseerden ze enkele succesvolle KP-café's in Brussel, Antwerpen en Gent! Wil je ook een echte knokker zijn, dan verzorgen ze ook voetbaltraining in het Gentse!

VormingsPloeg (VP)

Met een nieuw stageboekje in de hand heeft de VP weer een hele boel BAC-cursisten klaargestoomd als nieuwe begeleiders! Ook zette ze heel wat 'Vormingen op maat' (VOM) klaar rond stagebegeleiding en omgaan met jongeren met autisme!

Praktische Ploeg (PP)

De PP is helemaal in actie geschoten voor de kampenzomer, maandagvonden worden gevuld met het herstellen van de tenten en het bondssecretariaat begint er ook al goed uit te zien! Samen met de werkgroep 'gezelligheid op het bondssec' hebben ze er een heus werkweekend van gemaakt in februari waarbij er enkele leuke nieuwigheidjes zijn bijgekomen. Verwacht jullie alvast ook aan lekker NjamNjam voedsel op al jullie kampen want dat heeft de PP ook weer met plezier voor jullie in orde gebracht!

Jeugdbeleid Natuurpunt

Bij Natuurpunt zijn ze eens goed aan het nadenken over hun jeugdbeleid. Meer bepaald over de vraag: 'hoe kunnen meer jongeren in contact komen met natuur en hoe kan de doorstroom op iets latere leeftijd naar de natuursector beter verlopen?'

Aangezien ook wij als JNM deel uit maken van 'de jeugd', en we al een samenwerkingsovereenkomst hebben met Natuurpunt, werd onze input gevraagd. De samenwerkingsovereenkomst omvat al afspraken over kiemwerkingen, de organisatie van kinderactiviteiten door Natuurpunt en gratis lidmaatschap voor oude sokken. Maar dit project heeft dus een andere insteek. Er zijn echter nog geen concrete plannen, daarom volgen we dit vanuit de Raad van Bestuur nauw op, zodat JNM zeker sterk blijft staan. Er zijn al een aantal opmerkingen doorgegeven waar ze binnen Natuurpunt zeker rekening mee zullen houden.

Vacature BOM

Vanaf komende zomer hopen we een nieuw JNM-gezicht aan jou te kunnen voorstellen. Er is namelijk een aanwervingsprocedure begonnen voor de nieuwe Beleidsondersteunende medewerker. Dit personeelslid ondersteunt de algemene werking van JNM, onder meer in de vorm van ondersteuning voor de HB-ploegen op vlak van projectwerking, vrijwilligerswerking... maar is ook aanwezig bij de Raad van Bestuur, om zo mee voor de continuïteit van de werking te zorgen.

Begroting

Op de Kermis-AV-Fuif is de begroting voor 2017 goedgekeurd. Dit is belangrijk, omdat het beschikbare geld uiteindelijk bepaalt waar we veel of minder op kunnen inzetten.

DOE OOK MEE MET DE RVB
JE NEEMT GRAAG EEN IETS GROTER ENGAGEMENT OP? JE DRAAGT JNM EEN WARM HART TOE? JE WERKT GRAAG MEE IN EEN PLOEG, MAAR OOK AAN EIGEN PROJECTEN? EN JE HEBT ZIN OM KOMEND JAAR EEN TOPJAAR VOOR JNM MEE TE ONDERSTEUNEN? DAN IS DE RVB SOWIESO IETS VOOR JOU. JE KAN JE INZETTEN ALS VOORZITTER VAN EEN VAN DE PLOEGEN OP DEZE PAGINA, OF ALS LID VAN DE BONDSTOP (BONDSPING, BONDSSEC OF BOVO).
WIL JE HIER GRAAG MEER OVER WETEN, MAIL DAN NAAR BOVO@JNM.BE EN HOU ALVAST HET WEEKEND VAN 4 TOT EN MET 6 AUGUSTUS VRIJ VOOR HET RVB WEEKEND!

AANKONDIGINGEN

WIN €500 MET JOUW PROJECT!

"Had je 10 miljoen, wat zou jij dan doen? Een feestje bouwen en je geld op doen!"

Jij en wat vrienden zitten met een überzalig idee, maar weten niet hoe eraan te beginnen? Je wil een project op poten zetten met je afdelingen, maar hebt er geen budgetten voor? Je wil een zot initiatief op poten zetten zonder je steeds te moeten verantwoorden voor je uitgaven?

HET KAN! GRIJP NU JE KANS!
DIEN JOUW PROJECTAANVRAAG IN EN MAAK KANS OP 500 EURO OM JOUW INITIATIEF/PROJECT TE REALISEREN.

Elke JNM'er kan een project indienen, zowel individuen, afdelingsbesturen als vriendengroepen kunnen dus aanspraak maken op de cheque van 500 euro. Het enige wat je daarvoor moet doen, is een omschrijving van je project insturen via warre@jnm.be (lees hieronder wat je daarin moet vermelden). Op het congres stel je jouw project voor aan de aanwezige JNM'ers, die uiteindelijk zullen stemmen op het beste project. Met een beetje geluk ga jij binnenkort naar huis met 500 euro*.

In de omschrijving van je project vermeld je (1) kort wat je zou willen doen, (2) wat de meerwaarde voor JNM is en (3) waarvoor je het geld zou gebruiken. Uiteraard moet dit nog geen concreet plan zijn! Een goed idee kan al meer dan voldoende zijn om te mogen starten. Probeer vooral de stemmers te overtuigen!

*de enige voorwaarde die wij stellen is dat het project een meerwaarde kan betekenen voor JNM en je achteraf kan aangeven wat je met je geld gedaan hebt (met je bestuur naar de Efteling gaan, is dus geen geldig project).

KAMPGANGERS ALLER LANDEN VERENIGT U!

Tussen 22 en 27 juni organiseert de Praktische Ploeg van JNM haar jaarlijkse 'zet alles in orde voor de kampen'-dagen. Een laatste eindspurt om de Njam Njam te verdelen en om het kampmateriaal klaar te zetten voor een intensieve zomer. Dat kunnen we natuurlijk niet alleen! Zin om een aantal dagen, een dag of een uurtje te komen helpen, dan is eeuwige dankbaarheid, gratis eten en een toffe sfeer jouw deel. Tot dan!

Waar: Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent AKA 't bondssec
Wanneer: tussen 22 en 27 juni
Meer info volgt nog op de JNM website bij activiteiten: www.jnm.be/activiteiten

GOEIEN BOEF

Wa is da?! Samen met de andere jeugdbewegingen doen we het op een andere manier! Daarom gaan we dit jaar samen voor Goeien BOEF op kamp!

BEWUST, ORIGINEEL EN ECOLOGISCH FRETTE!

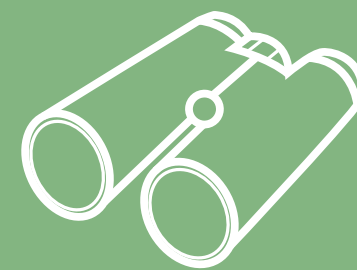
Samen met de andere jeugdbewegingen maken we daar dit jaar wat extra reclame voor. Als foer op kamp krijg je het boekje van Goeienboef mee op kamp met heel wat leuke kamprecepten op ecologische wijze!

Jullie kunnen het boekje en de recepten ook online bekijken op de website om wat inspiratie op de doen voor jullie kampmenu! (jnm.be/bestuur>kampen organiseren > functiehandleidingen)

Zin in nog meer inspiratie. Houd dan zeker de JNM facebook in de gaten of die van Goeienboef zelf! Want tegen de zomer zetten we enkele recepten in de kijker!

JNM WINKEL

www.jnm.be

ALLES VOOR OP KAMP!

NAAR GOEDE GEWOONTE GAAN VELE JNM'ERS OP KAMP DEZE ZOMER. VEEL MATERIAAL HEB JE NIET NODIG OM EEN ONVERGETELIJK KAMP TE BELEVEN, MAAR MET DEZE SPULLETJES WORDT HET KAMP ECHT FENOMENAAL!

UITERAARD KAN JE ZE ALLEMAAL VINDEN IN DE JNM WINKEL!

OPINEL

Een opinel, altijd handig op kamp! Je er vanalles mee, van boterhammen smeren tot uitgebreide herstellingen doen, een must op kamp!

Er zijn al opinels vanaf 8,40 euro (ledenprijs)

OM NIET UIT TE DROGEN IS ER DE JNM DOPPER!

Ledenprijs: 10 euro

VERREKIJKER

Een verrekijker is essentieel om vogels te observeren, maar je kan ook er ook zoogdieren en libellen mee bekijken. Dit kan soms handig zijn omdat je de libellen dan niet hoeft te vangen waardoor er geen kans is dat je ze beschadigd.

Er zijn verschillende verrekijkers, in verschillende prijsklassen! Als JNM-lid heb je recht op 10% korting op alle verrekijkers!

Er zijn al verrekijkers vanaf 45 euro voor onze leden!

MET HET BARBERTJE KAN JE SAMEN ZINGEN AAN HET KAMPVUUR!

Ledenprijs: 10 euro

VOOR DE DIEHARD NATUURSTUDIE FANS

Wie graag dat tikkeltje meer wil op het vlak van natuurstudie, kan ook bij ons terecht. Zo verkopen we het Duitstalige boek 'Exkursionflora von Deutschland'.

Ledenprijs (Exkursionflora): 32 euro

NIEUW!

Nieuw in ons assortiment is de gloednieuwe determinatietabel voor de Nederlandse Kniptorren. Een prachtige determinatietabel, uitgegeven door onze Nederlandse collega's. Kniptorren doen hun naam trouwens alle eer aan; ze maken een klikkend geluid door hun borststuk met volle kracht naar beneden te bewegen ten opzichte van hun achterlijf.

Ledenprijs: 4 euro

DE JNM-WINKEL
ONLINE: JNM.BE/WINKEL
EN IN GENT: KORTRIJKSEPOORTSTRAAT 192 TE GENT.

DINSDAG TOT ZATERDAG: 14U TOT 18U
MAANDAG EN ZONDAG: GESLOTEN

Copyright Bavo Josephy

HERNIEUW JE LIDGELD VANAF 1 JUNI 2017

Het JNM-werkjaar 2016-2017 loopt op zijn einde... Maar niet getreurd! Volgend werkjaar vliegen we er opnieuw in met gigantische feesten, gezellige afdelingsweekendjes, heerlijke buitenactiviteiten en onvergetelijke kampen.

Wil je volgend jaar ook weer als JNM'er door het leven gaan, vergeet dan niet je lidgeld te vernieuwen vanaf 1 juni.

Als JNM'er geniet je niet alleen van een massa activiteiten, zalige zomerkampen en tonnen natuur, je krijgt er ook nog wat extra bovenop:

- 20 % ledenkorting op heel wat producten van de JNM-winkel (www.jnm.be/winkel)
- Vier keer per jaar de Euglena en het MagazINI in de bus met leuke nieuwtjes over JNM

JAARLIJKS OPNIEUW, ZONDER ZORGEN

Wil je nooit meer vergeten om je lidgeld te betalen, kies dan voor een betaling via domiciliëring.

Vul het formulier (achterzijde van deze pagina) in en stuur het naar ons. Wij doen de rest!

We verwittigen je elk jaar wanneer we van plan zijn om het lidgeld te innen en dat wordt dan een aantal weken later automatisch van je rekening gehaald. Stopzetten kan door ons schriftelijk of via mail op de hoogte te brengen. Eenvoudiger kan het niet. Maar vooral, zo vergeet je nooit meer om tijdig het lidgeld te betalen en kan je altijd op tijd inschrijven voor activiteiten en kampen.

Let op: we moeten je formulier ontvangen voor 31 juli 2017 om de domiciliëringsopdracht te kunnen activeren voor het werkjaar 2017-2018.

JAAR PER JAAR MET IETS MEER DENKWERK

Betaal je liever per jaar, dan kan dat via gewone overschrijving.

1. Log in op www.jnm.be met je gebruikersnaam en paswoord.
2. Klik op 'mijn gegevens', rechtsboven onder je naam.
3. Klik op de pagina met jouw gegevens op de knop 'Lidgeld hernieuwen' om zo je lidmaatschap te verlengen.
4. Je ontvangt de betaalgegevens via e-mail.

Na ontvangst van je betaling wordt het lidmaatschap actief en kan je opnieuw inschrijven voor activiteiten en kampen.

Vergeet niet om ook je gegevens goed te controleren, zodat je zeker alle e-mails, tijdschriften en kalenders ontvangt. Zitten er fouten in, dan kan je dit zelf aanpassen of de juiste gegevens naar ons doorsturen (info@jnm.be), zodat wij het aanpassen voor jou.

BERICHT VAN DOMICILIËRING

Gelieve dit document ingevuld en ondertekend terug te sturen naar JNM;
Kortrijksepoortstraat 192; 9000 Gent of ingescand te mailen naar info@jnm.be

Ja, ik wens het JNM-lidgeld vanaf nu per domiciliëring te betalen. Ik verzoek JNM vzw,
Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent (schuldeisernummer BE29 ZZZ 0413 892 466 B2C) om
vanaf nu en tot uitdrukkelijke herroeping alle facturen ten laste van

Stamnummer: .....

Naam en voornaam:
.....

Straat en huisnummer:
.....

Postcode & gemeente:
.....

Te innen ten laste de rekening met nummer:
BE.....-.....-.....

Op naam van:
.....

☐ Dit is een aanpassing van een bestaande domiciliëring (vink aan indien van
toepassing).

Handtekening rekeninghouder	Handtekening van de JNM'er (indien niet rekeninghouder)

DATUM: ...../...../.....

AFDELINGEN

Akerland	Thiers Veronika	veronika.thiers@hotmail.com	0497 25 73 86
Antwerpen	Libot Arn	arn.libot@yahoo.com	0496 35 99 72
Brugge	Vander Vennet Pieter	pietervdvn@gmail.com	0470 87 84 91
Brussel	Nicaise Shana	shana.nicaise@hotmail.com	0492 02 42 90
Durmeland	Van de Velde Jorn	jorn.vandevelde@gmail.com	0493 02 96 97
Eeklo	Develter Roeland	roel_d_@hotmail.com	0474 30 92 79
Eeklo	Pieterjan Dhont	dhont_pieterjan@hotmail.com	0470 05 28 74
Fruitstreek	Pieter Vanstraelen	pieter.vanstraelen@skynet.be	0498 64 57 45
Gent	Verheirstraeten Emma	emma.verheirstraeten@hotmail.com	0471 71 23 63
Hageland-Zuiderkempen	D'hulster Floriaan	floriaandhulster@gmail.com	0489 41 25 07
Klein-Brabant	Kindt Anton	anton.kindt@hotmail.com	0479 43 01 44
Kortrijk	Detavernier Julie	julke268554@hotmail.com	0499 43 36 15
Krekenland	Ponnet Aaricia	aaricia.ponnet@gmail.com	0471 32 55 45
Lage Kempen	van der Meer Sofie	eifosvdm@hotmail.com	0487 73 12 46
Land Van Aalst	Van Heghe Vincent	vincentvanheghe@gmail.com	0494 34 72 87
Leievallei	Bolckmans Klara	klara.bolckmans@gmail.com	0479 02 74 40
Leuven	Defever Lies	defeverlies@gmail.com	0479 33 30 90
Markvallei	Fockaert Lysander	lysanderfockaert@hotmail.com	0472 71 04 32
Mechelen	Franckx Mathijs	mathijs.franckx@telenet.be	0499 76 57 02
Midden-Brabant	Bollue Barbara	barbara.bollue@gmail.com	0496 94 13 94
Midden-Limburg	Spaas Charlotte	charlotte.spaas@outlook.com	0478 77 91 43
Moervallei	Scheire Jonas	jonas.scheire@live.be	0471 11 39 21
Neteland	Sanczuk Floris	florissanczuk@hotmail.com	0499 20 58 06
Ninove-Geraardsbergen	Caelen Fien	fien.caelen@gmail.com	0487 38 52 95
Noordwest-Brabant	Verlooy Linde	lindeverlooy@gmail.com	0499 72 20 26
Onderstebovenschelde	Verhoeven Anna	annaverhoeven1995@gmail.com	0472 40 31 26
Pajottenland	Bonte Lore	lore_bonte@hotmail.com	0494 80 98 08
Pallieterland	Peeters Dedapper Aeneas	aeneaspeeters@telenet.be	015 32 02 52
Poekebeek	Fraeyman Elisabeth	elisabeth.fraeyman@hotmail.com	0472 49 98 84
Roeselare	Cool Robbe	robbecool10@hotmail.com	0470 48 14 33
'S Heerenbosch	De Maegdt Maya	mayademaegdt@gmail.com	0487 66 54 33
Taxandria	Adriaensens Loes	loes.adriaensens@gmail.com	0476 76 57 32
Vlaamse Ardennen	Goethals Faramir	goethalsfaramir@hotmail.com	0494 40 23 89
Voorkempen	Van den Broeck Nina	nina_vdb93@hotmail.com	0476 59 30 91
Waasland	Roselien Germonpre	roselien.germonpre@hotmail.com	0473 22 51 57
Westland	Milleville Arne	arne.milleville@telenet.be	0496 32 78 50
West-Limburg	Bijnens Riene	rienebijnens@hotmail.com	0474 10 47 77
Zandland	Kemps Jan	jan@annetanne.be	0485 00 36 88
Zottegem	Vanhauwere Anton	antonvanhauwere9@gmail.com	0497 41 24 83
Zuidwest-Brabant	Devogel Andries	andriesdevogel@hotmail.com	0476 05 65 66
Zuid-Limburg	Proesmans Willem	willem.proesmans@gmail.com	0476 30 09 81

HOOFDBESTUUR

Bondsvoorzitter	Benjamin Meeusen	bovo@jnm.be	0486 97 64 82
Bondssecretaris	Amira Adam	bondssec@jnm.be	03 289 94 37
Bondspenningmeester	Warre Schauwvlieghe	ping@jnm.be	0499 40 84 97
Beheerwerkgroep	Jakob Ghijs	jakob.ghijs@gmail.com	0488 80 06 65
Milieuwerkgroep	Anton Vandevoorde	antonvandevoorde@gmail.com	0486 30 14 16
Natuurstudiewerkgroep	Willem Proesmans	willem.proesmans@gmail.com	0476 30 09 81
Afdelingsondersteuningsploeg	Jorn Van de Velde	jorn.vandevelde@gmail.com	0493 02 96 97
Vormingsploeg	Ellis De Mets	ell.dm@gmail.com	0494 75 72 12
Communicatieploeg	Seppe Lenders	seppe@jnm.be	0487 33 86 52
Praktische ploeg	Jeroen Demaeght	demaeghtjeroen@hotmail.be	0499 99 89 68
Knokploeg	Kato Van Speybroeck	katovanspeybroeck@outlook.com	0476 88 35 77

JNM-secretariaat	JNM-winkel	
Kortrijksepoortstraat 192	Kortrijksepoortstraat 192	
9000 Gent	9000 Gent	
tel: 09 223 47 81	tel: 0479 58 64 44	Meer informatie over lidmaatschappen vind je op pagina 2.
info@jnm.be	winkel@jnm.be	Je lidnummer vind je op de adressticker van dit tijdschrift.

